

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Maiseman- ja luonnonhoidon yleissuunnitelma

Muurasjärven kulttuurimaisema (Pihtipudas)

Maiseman- ja luonnonhoidon yleissuunnitelma

Muurasjärven kulttuurimaisema (Pihtipudas)

Mustola Kaisa

8/2011

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne-
ja ympäristökeskuksen julkaisuja

ISBN 978-952-257-357-5 (painettu)
ISBN 978-952-257-358-2 (PDF)

ISSN-L 1798-8640
ISSN 1798-8640 (painettu)
ISSN 1798-8659 (verkkojulkaisu)

Julkaisu on saatavana myös verkkojulkaisuna:
<http://www.ely-keskus.fi/keski-suomi/julkaisut>

Taitto: Juha Paakkolanvaara
Paino: Kopijyvä, Jyväskylä 2011

Sisältö

1. Johdanto	7
2. Suunnittelualueen kuvaus	8
2.1 Sijainti	8
2.2 Ominaispiirteet	8
2.3 Kaavoitustilanne	9
2.4 Kallio- ja maaperä	10
2.5 Vesistöt	10
2.6 Korkeussuhteet	11
2.7 Eliölajisto	11
3. Maaseutu ympäristön hoito	12
3.1 Kulttuurimaiseman hoito	12
3.1.1 Muinasjäännökset	12
3.1.2 Puukujanteet ja maisemapuut	13
3.1.3 Vanhat pihapiirit	14
3.2 Maaseutulunnon hoito	14
3.2.1 Perinnebiotoopit	14
3.2.2 Luonnon ja maiseman monimuotoisuuskohteet	14
3.2.3 Vieraslajit	16
4. Hoitomenetelmät	17
4.1 Peruskunnostus	17
4.2 Laidunnus	18
4.3 Niitto	19
4.4 Maisemaraivaus ja puuston harvennus	19
5. Suunnittelukohteet	20
5.1 Suunnittelumenetelmät	20
5.2 Kohteet hoitosuosituksineen	20
5.2.1 Perinnebiotoopit	20
1. Hollanti	20
2. Lahnala	22
3. Kivelä	23
4. Kautiala	24
5. Partalanmäki	24
6. Uusitalo	28
7. Luiskala	29
8. Herrala	30
9. Pajamäki	32
5.2.2 Maisemalaidunnuskohteet ja saarekkeet	33
10. Männikkö	33
11. Kuusela	35
12. Keskinen	35
5.2.3 Ranta-alueet	37
13. Savijärven ranta-alueet	37
14. Näsinkosken ja Kelkkämän laitumet	38
15. Junganjärven rantalaitumet	38
16. Kylänlahden rantaniityt	40

5.2.4 Peltoaukeat	41
17. Savijärventien eteläosan peltoaukeat	41
18. Korvenniityn peltoaukea	42
19. Näsinkosken peltoaukea	42
20. Junganperän peltoaukeat	42
21. Junganjärventien kaakkoisosan peltoaukeat	42
22. Kylän urheilukaukalon edustan peltoaukea	43
23. Harjun tilan ja Heikkilän tilan peltoaukea	43
24. Katajamäen ja Pajamäen tilojen peltoaukeat	43
5.2.5 Maisemat ja näköalapaikat	44
25. Maisemamänty	44
26. Kelkkämän levähdysalueen näkymät	44
27. Arvonsaari ja Hassinsaari	44
28. Kylänlahti ja Pekkarilanlahti	44
29. Jokelanjoen näkymät	45
30. Vuohojärven näkymät	45
31. Halmesalmen näkymät	46
32. Keitaanniemen näkymät	46
5.2.6 Kiinteät muinaisjäännökset	46
33. Santaharju	46
34. Viipylä	46
35. Männikkö	46
36. Metsälä	47
37. Pitkänen	47
38. Kivikko	47
39. Vuohojärvi 1	47
40. Vuohojärvi 2	47
41. Keidas	47
42. Halmeniemi	48
43. Sikosaari	48
5.2.7 Rakennettu kulttuuriperintö	48
44. Muurasjärven koulu	48
45. Muurasjärven Seuratalo Harjulinna	49
46. Muurasjärven työväentalo	49
47. Kylätalo Kaitala	50
2. Lahnala	50
5. Haapala	50
5. Partala	51
48. Likoin	51
1. Hollanti	52
11. Kuusela	52
49. Pienelä	52
50. Autiotila	54
51. Piilola	54
52. Autioitunut talo kylän keskustassa	54

6. Rahoitusvaihtoehdot	55
6.1 Ympäristötuen erityistuet	55
6.1.1 Perinnebiotooppien hoito	55
6.1.2 Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen	56
6.1.3 Monivaikutteisen kosteikon hoito	56
6.1.4 Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito	57
6.1.5 Pohjavesialueiden peltoviljely	57
6.2 Ei-tuotannollisten investointien tuki	57
6.3 Rakennusperinnön hoitoavustukset	57
6.4 Metsäiset kohteet	57
6.5 Muut julkiset rahoitukset luonnon ja maiseman hoitoon	58
7. Kirjallisuus	59
8. Lisätietoja	60
Liite 1. Muurasjärven kulttuurimaiseman yleissuunnittelualueen suunnitelmakartta 1/2	
Liite 1. Muurasjärven kulttuurimaiseman yleissuunnittelualueen suunnitelmakartta 2/2	

1. Johdanto

Maaseudun kulttuuriympäristö koostuu monesta osasta. Siihen kuuluvat maatalouden muovaamat maisemat, rakennukset ja rakenteet, muinaismuistot sekä perinnemaisemat. Vanhakantaisen karjatalouden muovaamat perinnemaisemien luontotyypit – kedot, niityt, hakamaat ja metsälaitumet – ovat monimuotoisimpia luontoympäristöjämme. Näiden ns. perinnebiotooppien lajirikkaus perustuu jatkuvaan hoitoon, laidunnukseen tai niittoon. Laidunnus säilyttää hienot maisemat avoimina ja on hyödyksi monenlaisille luontotyypeille.

Härkää sarvista (Häävi) on ylimaakunnallinen hanke, jonka tavoitteena on maisemallisesti ja luonnon-suojelullisesti tärkeiden alueiden laidunnushoidon järjestäminen. Hanketta rahoitetaan Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta Pirkanmaan, Keski-Suomen, Etelä-Savon ja Pohjanmaan ELY-keskusten kautta. Keski-Suomessa hankkeessa laaditaan kolmelle kohdealueelle maiseman- ja luonnonhoidon yleissuunnitelma. Pihtiputaan Muurasjärven kylä on näistä yksi.

Yleissuunnittelualueelta on määritelty mahdollisia luonnonlaidunkohteita kuten perinnemaisemia, ranta-alueita ja muita laidunnuksesta hyötyviä tai siihen

soveltuvia alueita sekä muita maatalousalueiden maiseman- ja luonnonhoitokohteita. Tässä suunnitelmassa korostuvat alueiden maisemalliset arvot.

Suunnittelualueella innostetaan kohteiden kunnostamiseen ja hoitoon ja tiedotetaan hoidon rahoitusmahdollisuuksista. Myöhemmässä vaiheessa voidaan yksittäisille kohteille tehdä yksityiskohtaisempia hoitosuunnitelmia ja avustaa erityistukien hakemisessa. Tavoitteena on löytää kohteille hoitajia. Yleissuunnitelmassa on määritelty mahdollisia hoitokohteita. Yleissuunnitelma ei kuitenkaan velvoita maanomistajia mihinkään. Suunnitelman tavoitteena on alueiden hoidon edistäminen, mutta mahdolliset hoitotoimenpiteet tulevaisuudessa perustuvat täysin vapaaehtoisuuteen.

Kiitos kaikille suunnitteluun osallistuneille!

Jyväskylässä 6.10.2011

Kaisa Mustola

Projektisuunnittelija

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskus, ympäristö ja luonnonvarat –vastuualue

*Kuva 1. Muurasjärven peltoaukeat avautuvat Reisjärventielle.
Kuvaaja: Kaisa Mustola.*

2. Suunnittelualueen kuvaus

2.1 Sijainti

Suunnittelualue sijaitsee Pihtiputaan pohjoisosassa Muurasjärven kylässä. Suunnittelualueen muodostaa Muurasjärven valtakunnallisesti arvokas maisema-alue lisäyksenään ehdotetun uuden maisema-alueen eteläosa ja Arvonsaari. Suunnittelualue on kooltaan noin 35 km². Suunnittelualue sijaitsee keskiboreaalisella metsäkasvillisuusvyöhykkeellä (3a, Pohjanmaa) ja eliömaantieteellisesti Pohjois-Hämeen eliömaakunnassa (PH).

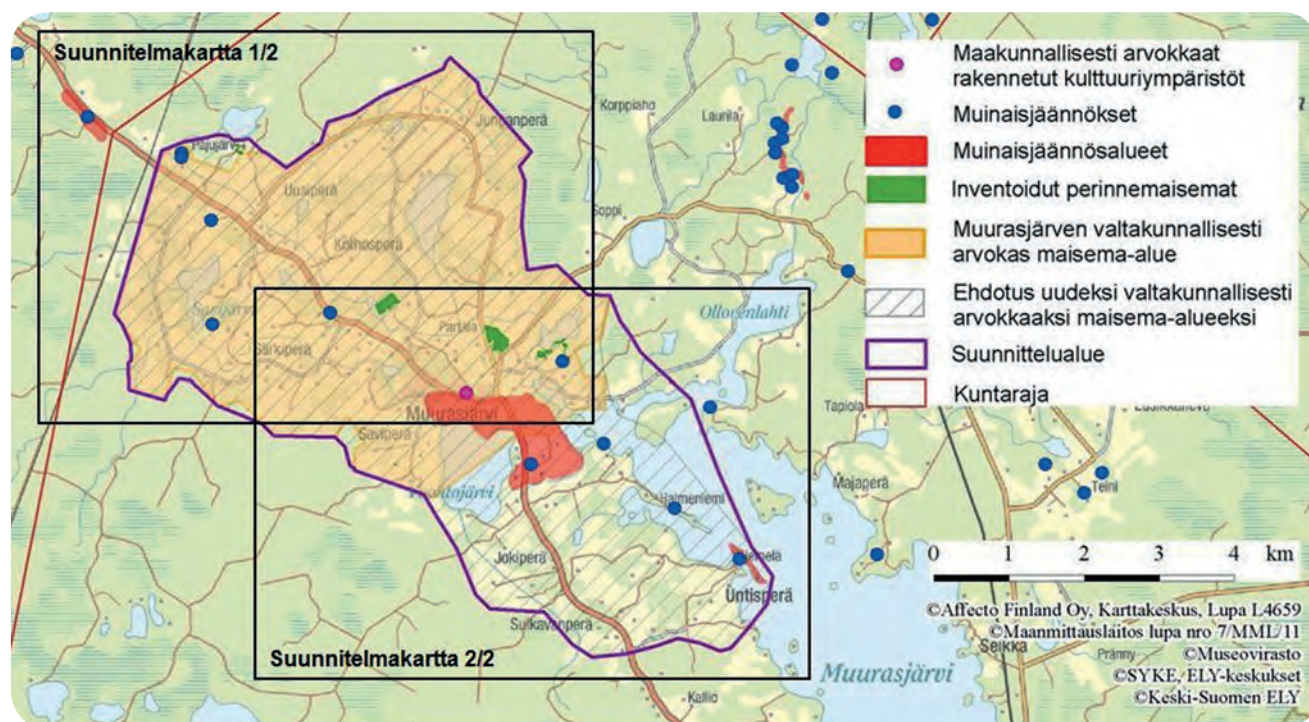
Valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle on laadittu vuonna 1997 Muurasjärven maisemanhoitotyöt -työsuunnitelma Keski-Suomen ympäristökeskuksen toimesta. Tällä suunnitelmalla on haluttu päivittää laadittua suunnitelmaa ja erityisesti täydentää sitä laidunnukseen sopivien vanhojen perinnebiotooppien osalta, sekä uusien luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden kohteiden osalta.

2.2 Oinaispiirteet

Muurasjärvi kuuluu Suomenselän maisemamaakuntaan edustaen Suomenselän tyypillistä kulttuurimaisemaa. Suunnittelualueella on paljon viljeltyä peltoalaa ja useita kotieläintiloja. Maatalous perustuu suurelta osin lypsykarjan pitoon, mutta myös lammas-taloutta esiintyy. Taajama-asutus keskittyy Vuoh-tjärven pohjoispuoleiselle hiekkaharjanteelle ja sen etelärinteelle. Alueella on uusia rakennuksia varsin runsaasti ja sodan jälkeinen runsas pika-asutus näkyy maisemassa. Vanhoja rakennuksia on jäljellä monin paikoin, mutta mm. heinäladot ovat melkein kadonneet maisemasta. Suunnittelualueella sijaitsee useita kivikautisia asuinpaikkoja, joka kertoo alueen vanhasta asutushistoriasta.

Alueen maatalous on elinvoimaista ja maisema onkin voimakkaasti maatalouden muovaamaa. Suomenselän karuissa oloissa alue on poikkeuksellisen vauraan näköinen. Muurasjärven maisemaa luonnehtivat loivasti kumpuilevat avarat peltoaukeat ja tilat jotka ovat sijoittuneet kumpuilevan maaston korkeimmille kohdille, luoden pienipiirteistä maatalousmosaiikkia. Peltojen keskellä on pieniä metsäsaarekkeitä ja järviä elävöittämässä maisemaa. Peltojen ja laidunmaiden väliin jää vanhahkoja sekametsiä.

Kartta 1. Suunnittelualueen luonnon ja kulttuuriympäristön arvoja, sekä suunnitelmakartan (liite 1) karttalehtijako.

Alueen laajat viljavat peltoalueet ovat syntyneet siten, että metsämaata on raivattu, alueen järviä on kuivattu ja veden pintaa on laskettu. Elinvoimainen ja pitkäaikainen karjatalous on luonut alueelle monia perinnebiotooppeja.

2.3

Kaavoitustilanne

Keski-Suomen maakuntakaavassa Muurasjärven kylän alue on merkitty sekä kulttuuriympäristön kehittämisen kohdealueeksi, että valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Kulttuuriympäristön kehittämisen kohdealueen merkinnällä tarkoitetaan aluetta jolla on kulttuuriympäristön näkökulmasta erityistä kehittämispotentiaalia. Suunnittelumääräyksen mukaan aluetta tulee kehittää kulttuuriympäristön kannalta arvokkaana kokonaisuutena sekä edistää kulttuuriympäristöön liittyvää elinkeinotoimintaa ja asumista. Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen merkinnällä osoitetaan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukainen valtakunnallisesti arvokas maisema-alue. Maisema-alueen suunnittelumääräyksen mukaan alueen suunnittelussa on otettava huomioon arvokkaan maisema-alueen kokonaisuus, ominaispiirteet ja identiteetti.

Yleiskaavoja on suunnittelualueella voimassa kaksi ja ne kattavat yhdessä lähes koko suunnittelualueen: Muurasjärven osayleiskaava Muurasjärven ja Vuohojärven rannoille sekä Muurasjärven kulttuurimaisen osayleiskaava ja Muurasjärven ranta-osayleiskaavan laajennus valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajauksen mukaiselle alueelle. Yleiskaavan määräyksessä todetaan, että maisemaa muuttavia toimenpiteitä ei saa suorittaa ilman maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:ssä tarkoitettua lupaa (maisematyölupa) Muurasjärven kyläalueella. Eli alueella ei saa toteuttaa maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden kaatamista tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä ilman lupaa. Yleiskaavassa on lisäksi alueelle tarkempia pienialaisia merkintöjä.

Kuva 2. Muurasjärven maatalousmosaiikki näkyy kauniina ilmakuvassa. Kuvaaja: Jari Kokkonen.

Kallio- ja maaperä

Alueen kallioperä koostuu neljästä kivilajialueesta. Suunnittelualue muodostuu pääosin syväkivilajialueesta joka koostuu granodiorittista, tonaliitista ja kvartsidioriitista. Suunnittelualueen eteläosa koostuu graniitista. Junganperän, Korhosperän ja Savijärven pohjoispuolella on kiillegneissistä ja kiilleliuskeesta muodostunut alue. Mafista metavulkaniittia esiintyy pienellä alueella Pajujärven lounaispuolella ja Junganperällä. Kallioperän koostumus ja rapautuvuus vaikuttavat suuresti alueen kasvillisuuteen. Mafisten kivilajien alueella kasvillisuus on rehevää ja usein esiintyy huomionarvoista lajistoa.

Maalajit ovat Suomessa nuoria, vasta viimeisen jääkauden jälkeen syntyneitä. Mannerjäätikko syvensi murroslinjojen laaksoja, tasoitti kalliopintoja ja kuljetti irrottamiaan kiviaineksia, josta syntyi lajiutumaton maalaji eli moreeni. Moreeni on maalajeista yleisin Muurasjärvellä. Savikoita, jotka kertyvät maaston alavimpiin kohtiin esiintyy Muurasjärven Kojolassa ja Savijärvellä. Ne ovat syntyneet sulavesivirtojen tuomista maajäämoreenin hienoimmista mineraa-

lihiukkasista tai myöhempien vesien huuhtomasta savesta ja moreenista. Muurasjärvellä on jäätikköjoen muodostama harjumuodostuma joka kulkee Sikosaa-resta Nuutilanniemen kautta Keitaanniemen kärkeen.

Vesistöt

Muinais-Päijänne syntyi kun silloisen Ancylusjärven pinnan yläpuolelle kohosi Kärnänkosken kynnys noin 8500 vuotta sitten. Muinais-Päijänne, johon Muurasjärvin kuului, ulottui Pihtiputaalta Heinolaan saakka. Muinais-Päijännevaihe päättyi noin 6000 vuotta sitten ja sen myötä Viitasaaren reitti järvineen ja koskineen muodostui noin 6300–5800 vuotta sitten. Viitasaaren reitti kulkee Muurasjärveltä Alvajärven kautta Koliin ja Keiteleelle.

Suunnittelualueelle Muurasjärvestä kuuluu vain pohjoisin osa. Sen lisäksi alueella sijaitsee useita järviä ja lampia: Sääkkönen, Vuohtojärvi, Likolampi, Junganjärvi, Kelkkämä, Lahnalampi, Umpilampi, Ohralampi, Paskolampi, Pajujärvi ja Savijärvi.

*Kuva 3. Pekkarilanlahdelle avautuvaa maisemaa.
Kuvaaja: Kaisa Mustola.*

2.6

Korkeussuhteet

Suunnittelualueen pinnanmuodot ovat melko tasaiset. Pienet korkeuserot tekevät kuitenkin maisemasta kauniisti kumpuilevan. Korkeimmat kohdat Muurasjärvellä sijaitsevat Ristinmäellä (146,3 mmpy), kyläkeskuksenseudulla (n. 140 mmpy), Keitaanniemessä (n. 140 mmpy) ja Korteharjulla (n. 140 mmpy). Lahnamäki ja Liikalankangas nousevat hieman alle 140 metriin merenpinnan yläpuolelle. Pääosin kylän alueella korkeudet vaihtelevat 100–130 mmpy:n välillä.

Matalin korkeusluku suunnittelualueen vesistöstä on Muurasjärvellä (112,5 mmpy) ja korkein Pajujärvellä (124,7 mmpy). Vuohojärvi on syvimmillään 12 metriä ja Muurasjärvi on Halmeniemen edustalla 15 metriä syvä.

2.7

Eliölajisto

Muurasjärven eliölajistossa ei ole havaittu kovinkaan monia uhanalaisia lajeja ja alueen arvo onkin pääasiassa maisemallinen ja kulttuurinen. Uhanalaisista lajeista Muurasjärvellä esiintyy valtakunnallisesti silmälläpidettävää jäkkiä, joka sijaitsee Kivelän niityllä. Alueellisesti uhanalaista kasvilajeista Muurasjärveltä on löytynyt nevaimarre ja ketokaunokki, joka esiintyy Reisjärventien varressa. Huomionarvoisista lajeista on viime vuosina löydetty aholeinikki, jokileinikki, mali ja nurmitatar. Muurasjärven peltoaukeilla on havaittu talvella 2010–2011 keskisuomalaisittain mielenkiintoisesti peltopyitä.

*Kuva 4. Karhealehtinen jäkki kasvaa mätästäen.
Kuvaaja: Kaisa Mustola.*

3. Maaseutu ympäristön hoito

3.1 Kulttuurimaiseman hoito

Maiseman umpeutuminen ja pensoittuminen on ongelmana Suomessa monin paikoin, niin myös Pihtiputaan Muurasjärvellä. Tienvarsilla pensaikot ovat näkyvyys- ja sitä kautta turvallisuuskysymys. Järvien rannat ovat alkaneet laidunnuksen loputtua umpeutumaan. Kaikkea pensaikkaa ei kuitenkaan kannata raivata kaikkialta, sillä pensaikot ovat erityisesti rannoilla luonnon monimuotoisuuden ja linnuston kannalta tärkeitä.

Pusikoista puhuessa on hyvä muistaa, että maisemanhoito alkaa omalta tontilta. Tontin reuna-alueet kannattaa hoitaa esimerkiksi niittämällä tai sitten istuttaa niille puustoa tai muuta kasvillisuutta. Toisaalta luonnon monimuotoisuutta lisää, jos tontilla on myös vähemmän hoidettuja kohtia, mm. nokkonen tarjoaa ravintoa monille perhosille. Osan pihanurmikosta voi myös muuttaa kukkaniityksi, jolloin se tarjoaa sekä silmäniloa, myös ravintoa monille hyönteisille.

Perinteinen avoin peltomaisema on arvokas. Peltojen säilyminen viljelyssä tai laidunnuksen piirissä säilyttää niiden avoimuuden. Muurasjärvellä on paljon viljelyksessä tai laidunnuksessa olevia pelloja ja toivottavaa onkin, että alueella säilyy maanviljelystä sekä sen ylläpitämiä peltomaisemia.

3.1.1 Muinasjäännökset

Kiinteitä muinaisjäännöksiä ovat mm. ihmisten muinoin tekemät maa- ja kivikummut, röykkiöt, kalmistot, uhripaikat, käräjäpaikat, asumusten jäännökset sekä asuin- ja työpaikat ja näihin liittyvät muodostumat. Muurasjärvellä on paljon erityisesti kivikautisia asuinpaikkoja, jotka kertovat alueen pitkästä asutushistoriasta.

*Kuva 5. Partalanmäen vanhaa hakamaata.
Kuvaaja: Kaisa Mustola.*

Muinaisjäännökset ovat muinaismuistolain mukaan rauhoitettuja, ja niiden kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu kajoaminen on kielletty ilman laissa määriteltyä lupaa. Laki ei kuitenkaan rajoita normaalia peltoviljelyä. Valitseva maankäyttö on sallittua, mutta muinaisjäännös tulee silti toimenpiteissä huomioida.

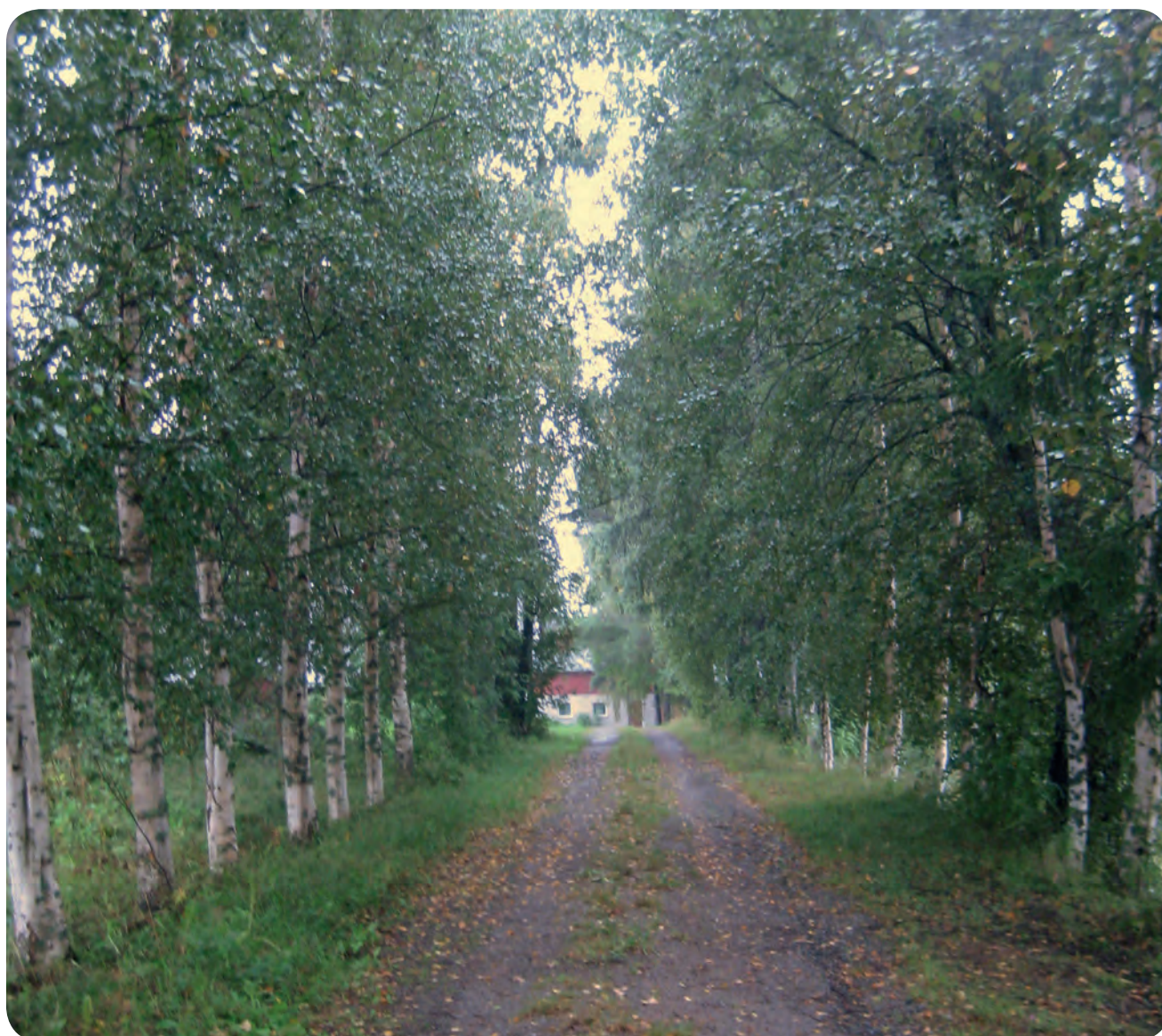
Muinaisjäännösalueen hoitoon tarvitaan aina Museoviraston lupa. Hyvä hoitotapa on usein vesakonpoisto tai laidunnus. Ohjeita hoitolupaa varten saa museovirastosta ja Keski-Suomen museosta.

3.1.2

Puukujanteet ja maisemapuut

Puukujanteet ovat maisemassa näkyviä elementtejä. Muurasjärven kylässä usealla tilalla on pihaan vievän tien varressa puukujanne. Kujanteen ikääntyessä tulee kuitenkin jossain vaiheessa eteen sen uudistaminen. Kujanteiden ja puuryhmien uudistaminen on suositeltavaa tehdä suuremmissa osissa, sillä jos taimia istutetaan vanhojen puiden väleihin, niiden kasvu jää helposti kituliaaksi valon ja veden puutteessa. Perustettavat ja uudistettavat kujanteet tulee mitoittaa nykyajan liikennevälineiden vaatimukset huomioon ottaen.

Kuva 6. Pajamäen tilan pihatietä reunustaa puukujanne.
Kuvaaja: Kaisa Mustola.

Maisemapuut ovat yksittäisiä vanhoja puita, jotka erottuvat maisemassa kauas. Avoimella paikalla ikänsä kasvaneina ne ovat usein varsin vastustuskykyisiä lahottajasienille ja osittain lahoinkin pysyvät pystyssä vuosikymmenien ajan. Niiden ympärille kasvavaa nuorta puustoa voi raivata. Maanomistaja voi halutessaan hakea vanhoille yksittäispuille ja puuryhmille rauhoitusta luonnonmuistomerkiksi kunnalta. Avointa maisemaa hallitsevat suuret yksittäiset puut ja puuryhmät mainitaan myös luonnonsuojelulaissa suojeltuna luontotyyppinä (29 §).

3.1.3

Vanhat pihapiirit

Muurasjärvellä sijaitsee monia vanhoja pihapiirejä ja rakennuskantaa. Vanhojen rakennusten ja rakenteiden säilyttäminen ja entisöinti on maaseutumaiseman hoitoa. Vanhojen pihapiirien puutarhoissa kannattaa säilyttää mahdollisimman paljon alkuperäistä puutarhakasvilajistoa ja suosia perinnekasvillisuutta ja perinteisiä rakenteita kuten kivi- ja riukuaitoja. Keski-Suomen ELY-keskus ja Keski-Suomen museo neuvovat vanhojen rakennusten kunnostuksessa.

Kuva 7. Lahnalalan riukuaitaa. Kuvaaja: Maija Mussaari.

3.2

Maaseutuluonnon hoito

3.2.1

Perinnebiotoopit

Perinnebiotooppeja ovat perinteisen karjatalouden synnyttämät luontotyypit, joista yleisimpiä ovat kedot, niityt, hakamaat ja metsälaitumet. Perinnemaisema sisältää erilaisten perinnebiotooppien lisäksi myös rakennetun ympäristön; aidat, aitat, kaivot ja muut rakennelmat. Perinnemaisemiin liittyy usein kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia ja muita rakennelmia sekä kauniita maisemakokonaisuuksia.

Maatalouden rakennemuutoksen myötä perinnebiotooppien määrä Suomessa on romahtanut. Karja on siirtynyt laiduntamaan lannoitetuille nurmilaitumille, viikatteet viuhuvat vain harvoin ja niittokoneet keskittyvät viljellyille pelloille ja tien varsille. Perinnebiotooppeja on raivattu pelloksi tai metsitetty, tai ne ovat hoidon puutteen vuoksi rehevöityneet ja kasvaneet umpeen. Perinnebiotoopit tarjoavat elinympäristön niille sopeutuneille kasvi-, sieni- ja hyönteislajistolle. Ne on todettu Suomen luontotyypeistä uhanalaisimmiksi.

Perinnebiotoopit säilyvät vain hoitaen, laiduntamalla tai niittämällä. Laidunnus tai niitto toteutetaan niin, ettei se aiheuta kasvillisuuden rehevöitymistä (ks. luku 4). Tarkempaa tietoa perinnebiotoopin tunnistamisesta on mm. perinnebiotooppien hoitokorteissa (ks. luku 8).

3.2.2

Luonnon ja maiseman monimuotoisuuskohteet

Maatalousympäristön monimuotoisuuskohteita ovat esimerkiksi peltojen metsäsaarekkeet, peltojen ja metsien reunavyöhykkeet, rantavyöhykkeet, tulvaniityt, kosteikot ja puukujanteet. Nämä alueet ovat maisemassa tärkeitä tuoden siihen pienipiirteisyyttä ja vaihtelevia elinympäristöjä. Monipuolinen eliölajisto on tärkeä osa maatalousympäristön monimuotoisuutta.

Kuva 8. Kivelän tilan niittyä laidunnetaan. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

Kuva 9. Kuuselan tilalla on laidunnettu metsäsaareke. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

Osa eliölajeista viihtyy avoimilla peltoalueilla ja ojan-pientareilla. Linnuista mm. kiuru, kuovi ja töyhtöhyyp-pä pesivät pelloilla. Kotieläintilojen läheisyyttä suosivat mm. kottarainen, varpunen ja pääsky. Kukkivilla niityillä elää runsas hyönteislajisto, joista näyttävimpiä ovat perhoset. Jotkut lajit viihtyvät puustoisissa saarekkeissa tai pensaikossa, kuten monet varpuslinnut. Myös kosteikoilla viihtyy oma lajistonsa, hyönteisistä erityisesti sudenkorennot ja linnuista mm. taivaanvuohi.

Monimuotoisuuskohteita voidaan hoitaa raivaamalla, niittämällä tai laiduntamalla. Aina kohteet eivät tarvitse hoitoa, vaan parasta monimuotoisuuden kannalta voi joskus olla säilyttää ne ennallaan. Kohteiden hoidon tarve ja tavoitteet on aina määriteltävä tapauskohtaisesti. Monipuolisten pellon reunavyöhykkeiden ja peltojen metsäsaarekkeiden hoitoperiaatteet ovat samansuuntaiset. Reunavyöhykkeellä pyritään lisäämään kasvillisuuden kerroksellisuutta ja monipuolisuutta. Reunavyöhykkeellä on hyvä olla myös avoimia kohtia, joilla niittykasvillisuus voi menestyä. Raivauksissa suositaan lehtipuustoa. Raivauksien voidaan tuoda esille siirtolohkareita, katajia, hienoja yksittäispuita ym. maisemakuvaa monipuolisia kohteita. Raivausjätteet on suositeltavaa kerätä.

Maatalousympäristön lintujen säilymistä alueella voi edistää mm. laittamalla linnunpönttöjä sopiville paikoille. Kottaraisille ja varpusille kannattaa laittaa pönttöjä lähelle eläintiloja, esimerkiksi hevostallien lähistölle. Tuulihaukan pöntölle hyvä paikka on laajan peltoalueen laidalla ladon seinään tai sähkötolppaan kiinnitettynä.

3.2.3 Vieraslajit

Ns. vieraslajit ovat aggressiivisesti leviäviä tulokaslajeja, jotka syrjäyttävät paikalta alkuperäisen lajiston. Lupiini, jättipalsami ja jättiputki ovat yleisimpiä vierasperäisiä kasvilajeja. Niiden leviämistä on rajoitettava ja ne on suositeltavaa hävittää.

Lupiini on lisääntynyt voimakkaasti tienvarsilla ympäri Suomea. Muurasjärven kyläkeskuksessa lupiinia esiintyy mm. Reisjärventien varressa Muuraksentien risteuksen kohdalla. Paras keino torjua lupiinia on kaivaa juuret maasta tai kemiallinen torjunta. Ran-

noilla kemiallista torjuntaa ei yleensä voi tehdä, eikä myöskään silloin kun paikalla esiintyy uhanalaisia tai huomionarvoisia lajeja. Torjuntaa on jatkettava pitkäjänteisesti, sillä lupiinin siemen on erittäin säilyvä. Vähintäänkin lupiini on niitettävä ennen siementämistä, siten rajoitetaan kasvin leviämistä. Niitos on korjattava ja kuljetettava pois.

Jättipalsamia esiintyy erityisesti kosteilla paikoilla, joilla se voi kasvaa laajoina kasvustoina. Jättipalsamin siemen ei ole kovinkaan säilyvä ja se on mahdollista hävittää kitkemällä tai niittämällä se mahdollisimman alhaalta niin, että se ei pääse siementämään. Myös laidunnus on hyvä torjuntakeino jättipalsamille. Muurasjärvellä jättipalsamia esiintyy mm. Reisjärventien varressa Muuraksentien risteuksen kohdalla ja Sääkösen rannan tuntumassa.

Jättiputken leviämisen estämiseksi on tärkeää estää kasvin kukkiminen ja siementäminen, tosin putki leviää myös kasvullisesti. Niitto ei siis hävitä kasvia. Mekaanisesti kasvia on mahdollista poistaa katkaisemalla juuret 20 cm syvyydeltä tai peittämällä kasvusto vahvalla kankaalla tai muovilla vähintään pari vuodeksi. Hentoja yksittäisiä ensimmäisen vuoden taimia voi poistaa kitkemällä. Suuriin kasvustoihin on järkevintä käyttää kemiallista torjuntaa. Torjuntaa tulee tehdä suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti usean vuoden ajan. Jättiputken torjunnassa on noudatettava varovaisuutta, sillä kasvin soluneste voi aiheuttaa ihovaurioita reagoidessaan auringon valon kanssa.

Kuva 10. Jättipalsamin voi hävittää mm. niittämällä.
Kuvaaja: Hanna Lindblom.

4. Hoitomenetelmät

4.1

Peruskunnostus

Monet perinnebiotoopit ja luonnon- ja maiseman monimuotoisuuden edistämiskohteet ovat hoidon alussa perusteellisemman raivauksen ja peruskunnostuksen tarpeessa erityisesti silloin kun ne ovat olleet pitkään hoidotta. Laidunalueiden peruskunnostustoimia ovat alkuraivaus ja aitaaminen. Laiduntavat eläimet auttavat vesakon torjunnassa, joten usein ensimmäinen toimenpide on raivata aitalinjat ja pystyttää aidat.

Laidunalueen sisällä raivaus aloitetaan avaamalla karjalle kulkureittejä ja laajentamalla mahdollisesti olemassa olevia aukkopaikkoja. Tavoitteena on raivata puustoa ja pensaistoa vaihtelevin välein, jolloin saadaan luotua rakenteellista vaihtelua ja luonnollisen näköinen lopputulos. Raivauksessa säästetään katajaa ja valikoituja lehtipuuryhmiä. Erityisesti marjovat puut ja pensaats, vanhat lehtipuut sekä lahoppuut tulee jättää alueelle. Erityisesti nuorta kuusta ja vesovia lehtipuita (harmaaleppä, pihlaja ja pajut) poistetaan.

Nämä aiheuttavat varjostusta ja laitumen umpeenkasvua.

Herkästi vesovia lehtipuita kuten haapaa ja harmaaleppää torjutaan tehokkaimmin kaulaamalla niitä muutama vuosi ennen kaatamista. Kaikkea pensaikkoo ei kuitenkaan poisteta, vaan sitä jätetään jonkin verran lintujen pesäpaikoiksi. Raivaus ja puiden kaulaaminen kannattaa tehdä loppukesästä, jolloin ravinteet ovat vielä pääosin puiden lehvästössä ja rungossa eikä juuristossa. Lintujen pesimäaikaan (touko–heinäkuu) ei kuitenkaan ole suositeltavaa raivata. Raivaus tehdään mahdollisimman lyhyeen kantoon.

Yleensä raivausta ei tehdä vuosittain, vaan hoitosuunnitelman mukaisesti esimerkiksi joka toinen tai kolmas vuosi. Yhdellä kerralla paljon raivattaessa riskinä on että, lahoavat kannot vapauttavat ympäristöön liian paljon ravinteita ja kasvillisuus pääsee rehevöitymään. Raivaustähteet kasataan ja kuljetaan pois alueelta, jotteivät ne rehevöitä maaperää.

Kuva 11. Lammas on hyvä maiseman hoitaja. Kuvassa Männikön laidunnettua metsää. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

Laidunnus

Laidunnus on erimainen maisemanhoitokeino. Se pitää alueet avoimina, ja laiduntamalla voidaan hoitaa alueita, jotka eivät esim. kivisyytensä tai puustoisuutensa takia sovellu koneelliseen hoitoon. Laidunnus sopii myös osalle muinaisjäynnöskohteista. Valtaosaa keski-suomalaisista perinnebiotoopeista on käytetty nimenomaan laitumina, jolloin eläimet ovat niiden luontevimpia hoitajia myös tulevaisuudessa.

Perinteisen ja oikeinmitoitettun laidunnuksen myötä hoidetun alueen maaperän ravinteisuus vähenee ja kasvillisuuden rehevöityminen estyy. Perinteisellä laidunnuksella tarkoitetaan sitä, ettei eläimille anneta lisärehua laitumelle. Kivennäisiä toki annetaan, mutta on suositeltavaa valita vähäfosforinen kivennäinen. Maaperän köyhtyminen näkyy paitsi lajiston muuttumisena, myös lajimäärän kasvuna sekä lajiston tasaisuutena; hyvin hoidetulla laitumella on vaikea nimetä kasvillisuuden valtalajeja, sillä lajien runsaudet ovat hyvin tasaisia.

Sopivan laidunpaineen tarkkailu on tärkeää ja sitä on hyvä hieman vaihdella vuosittain. Liian tehokas laidunnus kuluttaa maaperän mullokselle sekä estää kasveja kukkimasta ja siementäjästä. Liian vähäinen

*Kuva 12. Raivaustähteet on kerättävä alueelta pois.
Kuvaaja: Kaisa Mustola.*

laidunnus suosii nopeakasvuisia ja ravinteisuudesta hyötyviä lajeja, joka puolestaan aiheuttaa niittykasvillisuuden vähenemistä.

Laiduneläimiä ovat lammas, nauta, hevonen ja vuohi. Kaikkiruokainen vuohi soveltuu erityisen hyvin umpeutuvien kohteiden peruskunnostukseen ja yleensäkin pensoittuneiden alueiden hoitoon. Lammas kevyenä ja ruokansa tarkkaan valikoivana eläimenä soveltuu vähätuottoisillekin laidunmaille, kuten ketojen ja hakamaiden laiduntajaksi. Lammas on helppo kuljettaa ja usein niitä saa lampureilta kesän ajaksi. Lammas on laumaeläin eikä viihdy yksin. Uhanalaisien kasvien hoitajana lammas on huono, sillä usein se syö ensimmäiseksi mehevät ruohovartistet kasvit kuten kämmekät ja noidanlukot.

Hevonen tyypillisenä laumaeläimenä soveltuu monen tyyppisille laitumille. Ravinnokseen hevonen käyttää heinäkasveja ja ruohovartista muuta kasvillisuutta, mutta se syö myös puiden lehtiä ja kuorta. Hevonen käyttää laitumen tuoton melko tarkkaan hyväkseen ja se ei sovellu alueille, joiden kasvillisuus on herkkää kulumaan kavioiden alla. Kosteat ja vetiset alueet eivät myöskään ole hevoslaitumina kaikkein parhaita.

Naudoista laiduntamiseen soveltuvat kaikki rodut. Parhaita laiduntajia perinnebiotoopeille ovat alkupe-
räisrodut, jotka ovat kevyempirakenteisia ja ravinto-
tarpeeltaan vaatimattomampia kuin pitkälle jalostetut

rodot. Lypsykarjasta ummessaolevat lehmät, hiehot ja vasikat soveltuvat hyvin vähempituottoisillekin laitumille ja pienikokoisempien lihakarjarotujen emolehmät vasikoineen ovat erinomaisia laiduntajia luonnonlaitumilla. Kosteiden rantaniittyjen laiduntamiseen nauta on paras vaihtoehto.

Eläinten omistajien ja maanomistajien kohtauspaikana internetissä toimivaan Laidunpankki-palveluun voi jättää ilmoituksen, jos omistaa laidunmaita ilman eläimiä tai eläimiä ilman laidunta. Laidunpankin käyttö on maksutonta. Laidunpankki löytyy internetistä osoitteesta www.laidunpankki.fi.

4.3

Niitto

Perinteisesti niitettyjen perinnebiotooppien kasvillisuus käytettiin karjan talvirehuna. Vaikka niitettyä kasvillisuutta ei käytettäisikään rehuna, niitos on kuljetettava pois alueelta. Niiton ja niitoksen poiskeruun tavoitteena on lisätä kohteen avoimuutta ja valoisuutta sekä vähentää maaperän ravinteisuutta. Hoitotulokseen ja niityn lajirunsautteen vaikuttavat niitossa käytettävät menetelmät ja välineet, niittoajankohta sekä niittokertojen määrä.

Niiton ajankohdalla ja niittomenetelmillä voidaan suosia toisia lajeja ja taannuttaa toisia. Rehevillä kunnostettavilla niityillä ongelmakasvien poistoon käytetään mieluiten murskaavateräistä niittovälinettä kuten raivaussahaa (niittoterä tai siima), trimmeriä tai niittosilppuria. Tällaisia ei-niittylajeja ovat mm. nokkonen, voikukka, koiranheinä, nurmipuntarpää, koiranputki ja ohdakkeet. Leikkaavateräiset niittovälineet kuten viikate tai traktoriin kytkettävät kaksoisterä-, sormipalkki- tai lautasniittokoneet sopivat niittykasvillisuudelle.

Niiton paras ajankohta on heinä-elokuun vaihteessa, jolloin useimpien niittykasvien siemenet ovat ehtineet kypsyä. Uhanalaisten ja harvinaisten kasvien versot kannattaa kuitenkin jättää niittämättä, jos niiden kukinta on kesken. Umpeenkasvaneet alueet niitetään kahdesti kesässä; ensin alkukesästä ja toistamiseen myöhemmin. Tämä köyhdyttää maaperää tehokkaasti ja estää ongelmakasvien kukkimisen ja siementämisen.

Kuva 13. Kautialan niittyä laiduntaa Junganmäen tilan nuorkarja. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

Loppukesällä niitetyn, toivottuja kukkakasveja sisältävän niitoksen annetaan kuivahtaa alueella pari päivää ennen haravoimista ja poiskuljetusta. Tällöin kasvien siemenet ehtivät varista maahan.

4.4

Maisemaraivaus ja puuston harvennus

Maisemanhoidossa raivaamalla ja puustoa harvennamalla kehitetään maisemaa kauniimmaksi. Maisemaraivauksessa pätevät samat peruseriaatteen kuin peruskunnostusraivauksessakin (ks. luku 4.1.). Erikoiset ja kauniit puuyksilöt tuodaan esiin sekä säästetään marjovat puut ja pensaat. Runkopuuston harvennus toteutetaan pienaukkoja raivaamalla sekä tavoitellen lajistoltaan ja ikärakenteeltaan vaihtelevaa puustoa.

Kuva 14. Niittotalkoilla niitto sujuu nopeasti. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

5. Suunnittelukohteet

5.1

Suunnittelumenetelmät

Suunnittelun alkuvaiheessa keväällä 2011 lähetettiin mahdollisten kohteiden omistajille sekä karjatilallisille ja rekisteröidyille yhdistyksille infokirje ja kysely hoitoa kaipaavista kohteista. Yleinen tiedotustilaisuus järjestettiin toukokuussa. Maastotöitä tehtiin kesällä 2011. Yleissuunnitelmassa on huomioitu kyselyssä ilmi tulleita kohteita sekä mm. Keski-Suomen perinnemaisemat -julkaisussa (Kivelä 2000) olevia kohteita. Tausta-aineistona on käytetty olemassa olevia suunnitelmia, kaava-aineistoa, sekä maisemaa, kulttuuriympäristöä ja luontoa koskevia inventointitietoja.

Esitellyistä suunnittelukohteista osalle on ehdotettu hoitosuosituksia. Yleissuunnitelmassa kartoitettujen hoitokohteiden hoitosuosituksen noudattaminen perustuu täysin vapaaehtoisuuteen. Kohteiden numerot viittaavat suunnitelmakartoissa (Liite 1) esitettyihin sijainteihin. Suunnitelmakartoissa on esitetty myös tärkeät näkymät ja muinaismuistot.

Kuva 15. Vuohojärven maisema. Kuvaaja: Kaisa Mustola

Suunnitelmassa esitellyille kohteille on hoitosuosituksen lisäksi ehdotettu mahdollisia erityistukivaihtoehtoja, joilla voitaisiin rahoittaa alueen hoitoa. Lisäksi on merkitty erikseen sellaiset kohteet, joiden hoitoon ulkopuolinen maanviljelijä voisi saada erityistukea. 1990-luvulla inventoiduista perinnebiotoopeista mainitaan arvoluokka. Paikallisesti arvokkaat perinnebiotoopit luokitellaan P-/P/P+, maakunnallisesti arvokkaat M-/M/M+ ja valtakunnallisesti arvokkaat V.

5.2

Kohteet hoitosuosituksineen

5.2.1

Perinnebiotoopit

1. Hollanti

Hollannin tila on laajojen peltoaukeiden laidalla Muurasjärven kylän länsipuolella. Hollannin suku on muuttanut tilalle vuonna 1915. Hollannin tilalla on pidetty pitkään eläimiä. Tilakeskusta ympäröivät maat ovat olleet vanhanajan lammashakoja pisteidoin. Osa alueista on ollut pitkään poissa laidunkäytöstä, mutta tilakeskuksen kaakkoispuolista niittyä on laidunnettu viimeksi 5-6 vuotta sitten. Tällä niityllä on tavattu mm. huomionarvoista aholeinikkiä. Nykyään tilalla

on lypsylehmiä. Nuorkarjan on tarkoitus taas aloittaa metsälaitumien laidunnus.

Tilakeskuksen lounaan puoleisella metsälaitumella puusto vaihtelee kuusivaltaisesta mäntyvaltaiseen. Kuusivaltaisella alalla ei ole juurikaan harvennettavaa muualla kuin alueen laidoilla. Laidasta on hyvä raivata nuorta lehtipuuta (pihlajaa, harmaaleppää, pajua) pois, jotta laitumelle tulee valoa ja on maisemallisesti kauniimpi. Mäntyvaltaisella alalla on kuusikkoa enemmän alikasvosta, lähinnä pihlajaa. Männikköön tuo rakenteellista vaihtelua muutamit katajat ja koivut. Männikköön kannattaa tehdä kevyt pihlajanraivaus, lähinnä alueen laidoille. Laidunnus raivaa itsekin jonkin verran. Metsälaitumille tyypillisistä lajeista alueella esiintyvät mm. lampaannata, ahomansikka, metsäkurjenpolvi, nurmitädyke ja kangasmaitikka.

Hyttimäen entinen metsälaidunkokonaisuus on keskeisellä paikalla peltoaukeiden keskellä. Aikoinaan koko hyttimäen aluetta on laidunnettu. Läntinen kuvio on nuorta koivuvaltaista metsälaidunta. Eteläpäässä on yksi vanha kaunis mänty. Alikasvoksena tässä osassa on melko runsaasti vadelmaa, erityisesti pohjoisosassa. Nuoria harmaaleppiä ja pihlajia on koivu-

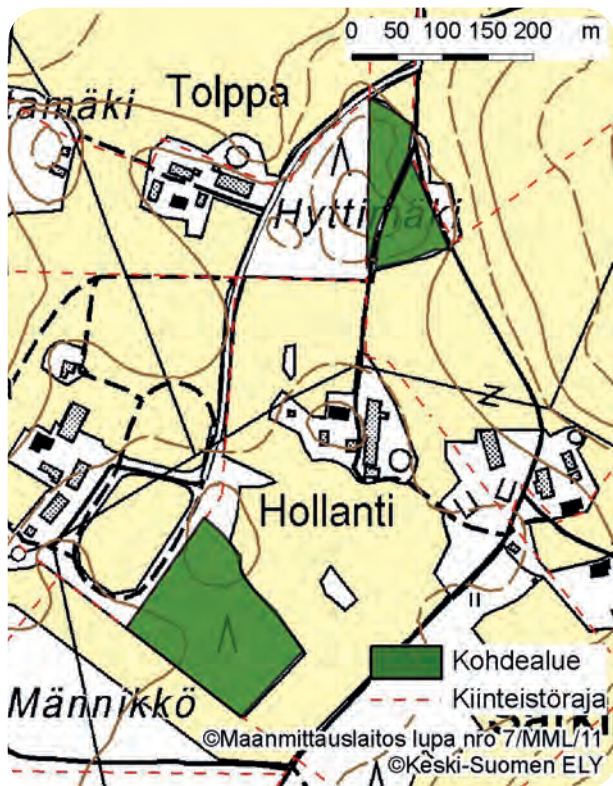
jen alla vain muutamia. Tyypillisiä metsälaidunlajeja alueella ovat metsäimarre, nurmirölli, metsäkurjenpolvi ja ahomansikka.

Hyttimäen tienhaaran väliin jäävän vanhan hakamaan pohjoisessa kärjessä vallitsevat nuoret koivut seassa lehtokuusamaa, pihlajaa ja vadelmaa. Kasvillisuudessa vallitsee nurmilauha ja kastikat. Keskiosassa tällä kuviolla on mäntyjen ja katajien lisäksi nuorta pihlajaa. Runsaas nurmirölli ja ahomansikka viittaavat vanhaan hakamaahan. Alueen eteläosassa on vanhoja kuusia ja hieman nuorta lehtipuuta. Kokoalueella on hieman raivattavaa, lähinnä nuorta pihlajaa.

Hoitosuositukset: Kaikkien alueiden hoidoksi sopisi erinomaisesti laidunnus. Hyttimäen koivuvaltainen kuvio tulee raivata kevyesti alikasvoksesta. Hyttimäen tienhaarojen väliin jäävälle alueelle suosittelen laidunnusta, mutta ellei se onnistu, maiseman takia alueen laitoja olisi hyvä ajoittain raivata. Eteläisimmälle metsälaidunalueelle kevyt raivaus. Raivaustähteet on kuljetettava pois kaikilta alueilta.

Rahoitus: Perinnebiotooppien hoito, 5-vuotinen sopimus

Kartta 2. Hollannin tilakeskusta ympäröivät vanhat laidunalueet.

Kuva 16. Hollannin tilan metsälaitumella on runsaasti katajaa. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

2. Lahnala

Lahnalan kulttuurimaisema avautuu peltoaukeineen Muurasjärven kylän läpi kulkevalle Reisjärven tielle. Lahnalan tila on vanha, pohjalaisvaikutteinen päära kennus on 1800-luvun loppupuolelta. Pihamiljöös sä on lisäksi eloaitta 1900-luvun vaihteesta ja uusi päärakennus. Tilakeskuksen vieressä, Lahnamäen lounaisrinteellä on vanha hakamaa joka vaihettuu metsälaitumen kautta laidunnetuksi metsäksi. Lou naassa jyrkkä metsärinne vie Lahnalammen rantaan, jossa laitumeen on liitetty pala vanhaa peltoa. Laidun aluetta kiertävät piste- ja lauta-aidat. Lahnalan haka ja metsälaidun on arvioitu Keski-Suomen perinne maisemat -julkaisussa maakunnallisesti arvokkaaksi perinnebiotoopiksi (M).

Lahnalan laitumia on laidunnettu pitkään, ainakin useita kymmeniä vuosia. Tilalla on ollut lampaita ja nautakarjaa, viimeksi lihakarjaa ja nuorta karjaa. 1990-luvun puolivälissä tilalla lopetettiin karjan pito. Nykyään laitumia laiduntaakin naapuritila Kivelän nuorkarja. Vanha aita tarvitseekin pikaista kunnos tusta, jotta eläimet voivat laiduntaa koko alaa. Keski-Suomen ELY-keskuksen vetämästä Laatu perin nerakentamiseen ja ympäristönhoitoon -hankkeesta voisi olla apua aidan korjaamisessa.

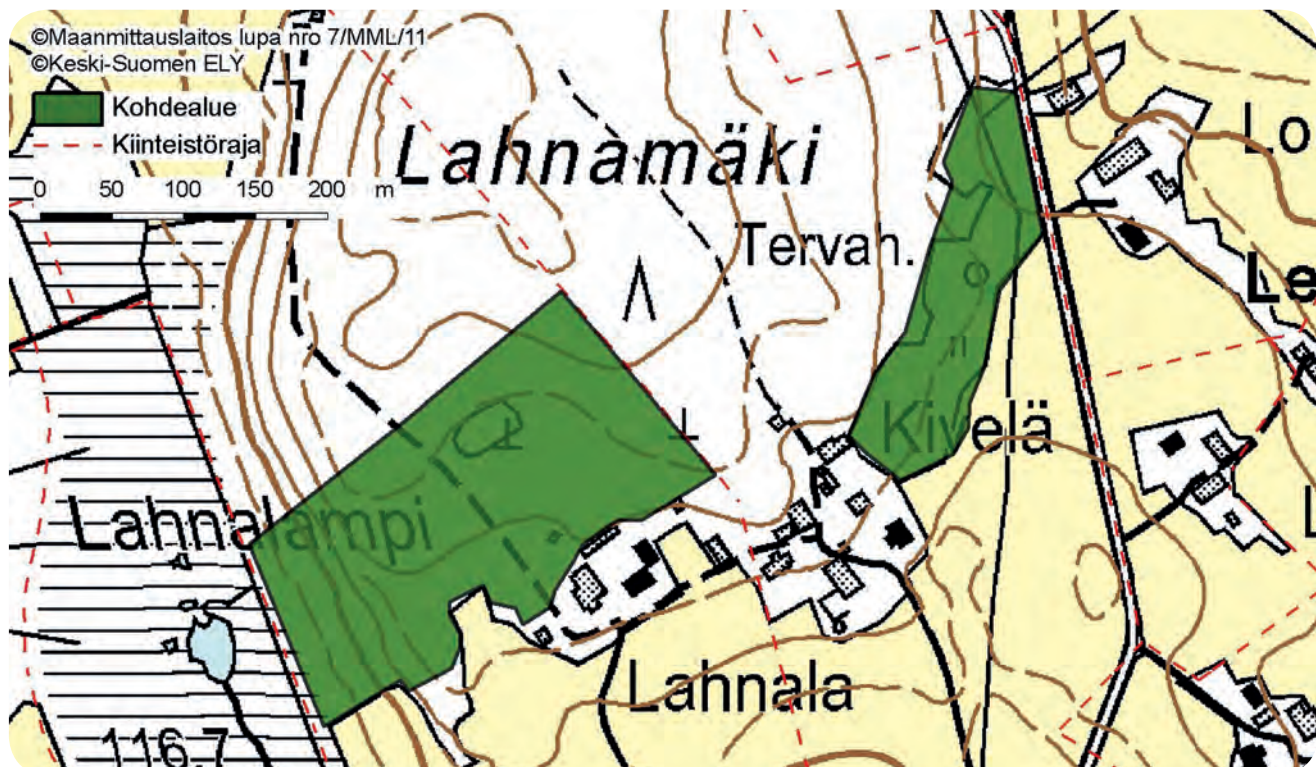
Kivinen hakamaa kuusiryhmineen ja niitty-laikkuineen on rakenteeltaan edustava. Tuoreiden niittyjen lajis tosta alueella on runsaimpina mm. metsäkurjenpolvi, siankärsämö, nurmirölli ja poimulehdet. Aitan takana laitumella kasvaa vadelmaa ja hakamaan alueella kasvaa alikasvoksena pihlajaa ja tuomea. Alikasvosta olisi hyvä ajoittain raivata.

Metsälaitumella ja laidunnetussa metsässä länsi-laidalla kasvaa mäntyä ja muualla pääasiassa kuusta. Mäntyvaltaisella alueella kasvaa istutettuja kuusen taimia. Kuusivaltainen alue on rakenteeltaan hyvä, mutta erityisesti lounaisrinteessä kasvaa jonkin ver ran raivattavaa pihlajaa. Metsälaitumen laidalle on tehty pieni hakkuuaukko, mutta se ei riko maisemaa. Aukossa on jonkin verran nuorta lehtipuuta, jota olisi hyvä raivata. Laidunnetussa metsässä laidunnuksen jäljet eivät enää juuri näy. Laidunnetun metsän ete-läpuolella olevalla peltoaukealla on havaittu talvella 2010–2011 peltopyitä.

Hoitosuositukset: Laidunnus sopii hyvin alueiden hoidoksi. Aitojen kunnostus. Kevyt raivaus tarvitta-essa.

Rahoitus: Perinnebiotooppien hoito, 5-vuotinen so-pimus

Kartta 3: Lahnalanmäelle sijoittuu Lahnalan tilan hakamaa ja metsälaidun. Kivelän tilan niitty sijaitsee Lahnamäen itäpuolella.

Kuva 17. Lahnalalan hakamaata. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

3. Kivelä

Kivelän tila jää Lahnamäen kaakkoisrinteen laitaan. Kivelän tilalle on muutettu naapurin kantatilalta vuonna 1917. Tilalla on ollut aina eläimiä, joten alueen laidunnushistoria on pitkä. Nykyinen navetta on rakennettu 1939 ja lisäosa siihen tehtiin vuonna 1976. Kivelän tilakeskuksen koillispuolelle jää vanha kivinen niitty muutamine kookkaine puineen. Keskellä niittyä, suurten kuusten luona, ovat vanhan Palo-tilan rauniot havaittavissa. Tila paloi sotien aikaan. Niityllä sijaitsee myös vanha tervahauta.

Kivelän tilan niitty on inventoitu 1992 perinnemaisemainventoinneissa, jonka jälkeen niityn tila on muuttanut huomattavasti parempaan suuntaan. 1990-luvulla niittyä ei luokiteltu arvokkaaksi, mutta nykyisellään se vastaa paikallisesti arvokkaan perinnebiotoopin tasoa. Niittyä lannoitettiin vuoteen 1994 saakka, jonka jälkeen maaperä on köyhtynyt ja muuttunut niitty- ja ketolajeille sopivaksi elinympäristöksi. Niittyä laiduntaa tilan nuorkarja. Niitty on tilatuessa pysyvänä laitumena, mutta sille voitaisiin hakea myös erityistukisopimus.

Ketolaikuilla kasvaa runsaasti valtakunnallisesti silmälläpidettävää ja huomionarvoista jäkkiä. Jäkin lisäksi tyypillisistä ketojen ja niittyjen lajeista esiintyvät: kissankello, huopakeltano, ahopukinjuuri ja paimulehdet. Talon puoleisesta päästä niitty on melko rehevä ja tallattu. Rehevöitymisen vähentämiseksi laidunnuksen loputtua rehevät hylkylaitut tulee niittää ja niittojäte korjata pois, jottei se jää rehevöittämään maata. Rehevästä päästä niitty vaihettuu tuoreen niityn kautta kedoksi ja taas koillispuolella tuoreeksi niityksi. Niityn länsilaidan puustoisella alueella on pieni havupuuhaka, jonka kenttäkerroksessa vallitsevat oravanmarja, metsätähti ja metsäkurjenpolvi.

Hoitosuositukset: Laidunnus sopii hyvin niityn hoitoksi. Kevyt raivaus tarvittaessa. Rehevien hylkylaitteiden niitto.

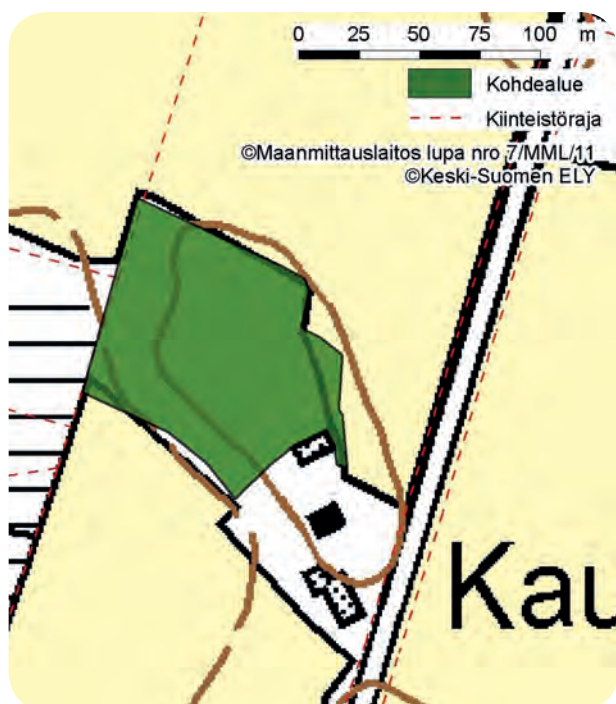
Rahoitus: Perinnebiotooppien hoito, 5-vuotinen sopimus

4. Kautiala

Kautialan tila jää Muurasjärven kylän koillislaidalle, kylää kiertävän tien varteen. Kautialan perinnebiotooppi nousee rinteenä eteläiseltä pellolta pohjoiselle. Laidun rajautuu peltoihin sekä vanhaan ulkorakennukseen ja pihapiiriin. Kautialan perinnebiotooppi on inventoitu Keski-Suomen perinnemaisemainventoinnissa vuonna 1992 ja se on lähellä paikallisesti arvokasta perinnebiotooppia. Kautialan perinnebiotooppin tila on hieman kohentunut 1990-luvun tilanteeseen verrattuna. Kautialan tilan perinnemaisema koostuu pienialaisesta niitystä, metsälaitumesta ja 1900-luvun alun rakennuksista.

Kautialan perinneympäristöt ovat olleet pääasiassa lammaslaitumena jo kaksi sukupolvea. Junganmäen tilan nuorkarja on laiduntanut niitä noin vuodesta 2000 lähtien. Metsälaidun on vaihteleva maastoista nuorehkoa mäntymetsää. Metsälaitumen ja niityn väliin on muodostunut harvapuustoinen, hakamainen alue. Hakamaisella alueella on hienoja hakamaille tyypillisiä matalaoksaisia mäntyjä. Metsälaidunta on laidunnettu viimeksi kolme vuotta sitten. Laidunnuksen loppumisen jälkeen sinne on kerennyt kasvaa hieman nuorta lehtipuuta ja kuusta. Näitä olisi hyvä hieman raivata.

Kartta 4: Kautialan tilan perinnebiotooppeihin lukeutuvat niitty ja metsälaidun.

Laidun laskeutuu kuivana ja tuoreena niittynä, koh-
ti kosteampaa ja heinäisempää niittyä. Niityllä val-
talajeina ovat nurmirölli, siankärsämö, nurmilauha,
valkoapila ja nurmitädyke. Metsälaitumella vallalla
ovat mustikka, metsälauha, puolukka, nurmilauha
ja vanamo. Metsänlaidassa on myös ahomansikkaa
paikoin runsaana ja monia keltanolajeja.

Hoitosuositus: Laidunnus ja alikasvoksen raivaus.

Rahoitus: Perinnebiotoopin hoito, 5-vuotinen so-
pimus

5. Partalanmäki

Partalanmäen hakamaa

Partalanmäen hakamaa jakautuu kolmen tilan alueel-
le. Partalan, Pellonpään ja Haapalan tilan mailla oleva
perinneympäristö muodostaa kauniin ja eheän perin-
nemaisemakokonaisuuden. Laidunalue levittäytyy
mäen laelle tilakeskusten välittömään läheisyyteen.
Hakamaata kiertävät laajat peltoaukeat ja laitumet.
Suurelta osin hakamaa kuuluu Pellonpään tilaan. Par-
talanmäen hakamaa on kokonaisuudessaan inventoi-
tu valtakunnallisessa perinnemaisema inventoinnissa
1992 ja arvotettu Keski-Suomen perinnemaisemat
-julkaisussa (Kivelä 2000) paikallisesti arvokkaaksi
perinnemaisemaksi (P+).

Hakamaata on ainakin osin laidunnettu pitkään, sato-
ja vuosia. Alueita laiduntavat eläimet ovat vaihdelleet
hevosista nautakarjaan. 1990-luvulla osia hakamaas-
ta laidunnettiin yhdessä nurmilaitumen kanssa, mutta
nykyään se laidunnetaan niistä erillään. Eläimillä on
pääsy kaikkiin alueen osiin. Laidunnus on ollut ai-
emmin paljon voimakkaampaa alueella. Pellonpään
tilalla oli vielä 1990-luvulla 30–40 nautaeläintä. Nyt
alueita laiduntaa pääasiassa Partalan tilan alueella
toimivan Maatalousyhtymä Jämsén & Hytösen ylä-
maankarja ja välillä Pellonpään omistajien nuorkarja
Harjun tilalta. Maatalousyhtymä Jämsén & Hytösellä
on ollut ympäristötuen erityistukisopimus perinnebio-
tooppien hoidosta vuodesta 2000. Pellonpään tilan
alue on ollut perinnebiotooppien hoito -sopimuksessa
vuodesta 1995 lähtien.

Laidunnuksen voimakkuus vaihtelee paljon alueen sisällä. Partalan tilan puoli on voimakkaasti laidunnettu, mutta Pellonpään tilan puolella laidunnuksen jäljet näkyvät huonommin. Epätasaisesti jakautunut laidunpaine aiheuttaa alueen rehevöitymistä. Voimakkaasti laidunnetut alueet ja kevyesti laidunnetut alueet rehevöityvät. Erityisesti silloin, jos alueelle tehdään voimakkaita raivauksia ja aluetta ei laidunnetta kovin voimakkaasti. Näin on käynyt Pellonpään tilan alueella.

Hakamaa on rakenteellisesti monipuolinen ja pienipiirteisyytensä ansiosta se tarjoaa monilla lajeille erilaisia kasvuympäristöjä. Partalan tilan alueella on kivikkoinen lepikkohaka, Haapalan tilalla kuiva mäntyhaka katajineen ja Pellonpään tilalla metsälaidunhakamaa niitty-laikkuineen.

Alueen kasvillisuus vaihtelee paljon maan kosteuden ja puiden varjostuksen mukaan. Yleisiä kasvilajeja koko alueella ovat nurmilauha, nurmirölli, niittynurmikka, siankärsämö, nurmitädyke, ahomansikka ja ahopukinjuuri.

Partalan tilalla olevassa lepikkohaassa ja kivikkosessa tuoreessa heinäniityssä näkyy rehevöitymisen merkkejä. Alue on voimakkaasti laidunnettu, joka vaikuttaa rehevöitymiseen. Jos laidunnusta saataisiin jaettua tasaisemmin koko hakamaan alueelle, rehevöityminen tällä alueella tulisi vähenemään. Puuston vanhetessa leppiä voisi myös harventaa lisää. Harvennus tulisi tehdä poistamalla pieniä puuryhmiä luoden puustoon rakenteellista vaihtelua. Erityisesti matalaoksaisia ja ns. vikapuita tulee säästää. Kainis vanha raita tulee säästää. Puuston rakenteessa tulee pyrkiä rakenteellisesti vaihtelevaan kokonaisuuteen. Lepikkohaassa kasvillisuuden valtalajeina ovat koiranheinä, nurmilauha, rönsyleinikki, kastikat ja voikukat.

Haapalan tilalla hakamaa on pääasiassa kuivaa mäntyhaka ketolaikkuineen ja pienine kuivine jäkäläkangaskohtineen, mutta alueen reunoilla on myös kostempaa tuoretta heinäniittyä. Haapalan alueen hakamaalla on mäntyjen lisäksi jonkin verran kuusta, katajaa ja pihlajaa. Erityisesti katajaa ja vanhempia pihlajia tulee säästää alueella. Nuorta lehtipuuta ja erityisesti nuorta kuusta voisi raivata mäntyjen alta kuvion itälaidalla. Alueen kasvillisuudessa valtalajeina

ovat nurmilauha, nurmirölli, niittyleinikki, nurmitädyke, niittynurmikka, rönsyleinikki ja ahopukinjuuri.

Pellonpään tilan alueella heinäinen hakamaa vaihtuu metsälaitumeksi ja avoimemmilla alueilla niittykasvillisuus vuorottelee kivien välissä olevien pienten ketolaikkujen kanssa. Pellonpään tilan alueelta on muutamia vuosia sitten raivattu voimakkaasti puustoa. Raivauksista maastoon on jäänyt puiden kantoja lahoamaan ja siten maaperään on päässyt paljon ravinteita puuaineksen lahotessa. Raivaukset olisikin hyvä tehdä pikkuhiljaa ja laiduntaa samalla alue hyvin, jotta rehevöitymistä ei pääsisi tapahtumaan.

Pellonpään puoleisella havupuuvaltaisella metsälaitumella esiintyy tyypillisiä mustikkakankaan lajeja. Mustikan lisäksi runsaina esiintyvät metsätähti, vanamo, metsälauha ja nurmilauha. Tältä metsälaitumelta tulisi raivata alikasvosta pois. Metsälaitumen pohjoisosa on tiheää lehtipuuvaltaista aluetta. Sieltä tulisikin raivata alikasvospuustoa pois, lähinnä harmaaleppää. Puuston ollessa hieman harvempi, eläimet viihtyisivät siellä paremmin päästessään helpommin kulkemaan. Lehtipuuvaltaisella metsälaitumella valtalajeina ovat nurmilauha, metsäalvejuuri, metsätähti, oravanmarja ja mesimarja. Erityisesti metsälaitumen laidoilta jossa se rajautuu avoimiin niittiyhin, voisi alikasvosta raivata pois. Puustoa harvennettaessa se tulee tehdä poistamalla pieniä puuryhmiä. Tuoreella heinäniityllä valtalajeina puolestaan ovat nurmilauha, niittyleinikki, siankärsämö, nurmitädyke ja ahopukinjuuri. Kuivemmissa laikuissa ahomansikka on runsaana. Hakamaalta ja niityltä nuorta lehtipuuta raivataan pois.

Hoitosuositukset: Alueet tulisi laiduntaa lohkoissa, jotta laidunpaine saataisiin koko alueella tasaisemmaksi. Hakamaa tulisi pitää avoimena raivaamalla alikasvosta (lehtipuu, kuusi). Avoimilta niittyalueilta tulisi raivata nuorta lehtipuuta pois. Metsälaitumella olisi hyvä raivata erityisesti reuna-alueet ja tarvittaessa tehdä kevyitä harvennuksia pieniä puuryhmiä poistamalla.

Hylkyläikut tulisi niittää laidunkauden päätyttyä. Niittöjäte ja raivausjäte korjataan pois alueelta.

Rahoitus: Perinnebiotooppien hoito, 5-vuotinen sopimus

Kuva 18. Partalanmäen hakamaata laiduntaa pääasiassa ylämaankarja. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

Partalan tilan metsäsaareke

Partalan tilan eläimet hoitavat Partalanmäen hakamaan lisäksi tilakeskuksen läheisyydessä olevaa metsäsaareketta. Metsäsaareke on ollut laidunnuksessa hakamaan tavoin satoja vuosia. Aluetta laiduntaa 5-20 hiehoa, pääasiassa ylämaankarjaa. Aluetta laidunnetaan yhdessä ympäröivien nurmilaitumien kanssa. Viereisten peltöjen ollessa noin viiden vuoden välein viljalla, metsäsaareketta ei laidunneta, tai laidunnetaan vasta syksyllä. Alueella on havaittavissa rehevöitymisen merkkejä, johtuen laiduntamisesta yhdessä nurmilaitumien kanssa ja lisäruokinnasta. Vuonna 2001 alueelle tehtiin harvennushakkuu, jonka myötä valoisuus on lisääntynyt ja aluskasvillisuus lisääntynyt. Alueelta on raivattu muutamia vuosia sitten alikasvosta pois, mutta sitä on edelleen hieman alueella.

Kohde on mustikkatyypin kuusivaltainen metsälaidun. Kasvillisuudessa vallitsevat mustikka, metsälauha, metsätähti, oravanmarja, metsäalvejuuri ja metsäimmarre. Laidunnushistoriasta kertovat paikoin runsaina esiintyvät ahomansikka ja metsämitikka. Alueella on ollut ympäristötuen erityistukisopimus vuodesta 2000 lähtien.

Hoitosuositukset: Kohteen hoitoon sopii hyvin laidunnus. Alueen laidunnus erillään nurmilaitumista ilman lisäruokaa on paras laidunnusmuoto. Alikasvoslehtipuun raivaus (pihlaja ja harmaaleppä). Hylkyläikut tulisi niittää laidunkauden päättyttyä.

Rahoitus: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen, 5- tai 10-vuotinen sopimus

Haapalan tilan koivuhaat

Haapalan tilakeskuksen ympärillä on koivuvaltainen entinen hakamaa. Alue on aivan Partalanmäen hakamaan yhteydessä ja tien itäpuoleiselle puoleiselle alueelle eläimet pääsevätkin laiduntamaan hakamaalta. Tien länsipuolista aluetta laiduntaa Maatalousyhtymä Jämsén & Hytösen hiehot yhdessä nurmilaitumen kanssa.

Alueelle on istutettu koivuja vuonna 1993, jota ennen alue oli pitkään laitumena. Vanhasta laidunhistoriasta kertoo mm. alueen runsas kivisyys. Alueen puusto on tiheä ja tasaikäinen. Jotta puusto saataisiin muistuttamaan tyypillisempää hakamaan rakennetta, sitä on harvennettava. Harvennus tulee tehdä siten, että alueelta poistetaan puustoa puuryhminä, jolloin tasavälein olevasta puustosta saadaan vaihtelevampi. Puustoa harvennettaessa tulee alueelle

jättää matalaoksisimmat ja mutkaiset puut. Muita puulajeja kuin koivua tulee suosia, jotta hakamaasta saataisiin puulajistoltaan vaihtelevampi. Erityisesti läntisen alueen pohjoisosassa olevat vanhat kuuset, keskiosassa oleva vanhempi pihlaja sekä katajat ja marjapensaat tulee säilyttää alueella. Tien laidasta osan kuusista voisi poistaa, jotta valoisuus ja alueen maisemallinen arvo lisääntyisivät. Nyt alueilla ei ole juurikaan alikasvosta, mutta tarpeen vaatiessa sitä tulee alueella raivata.

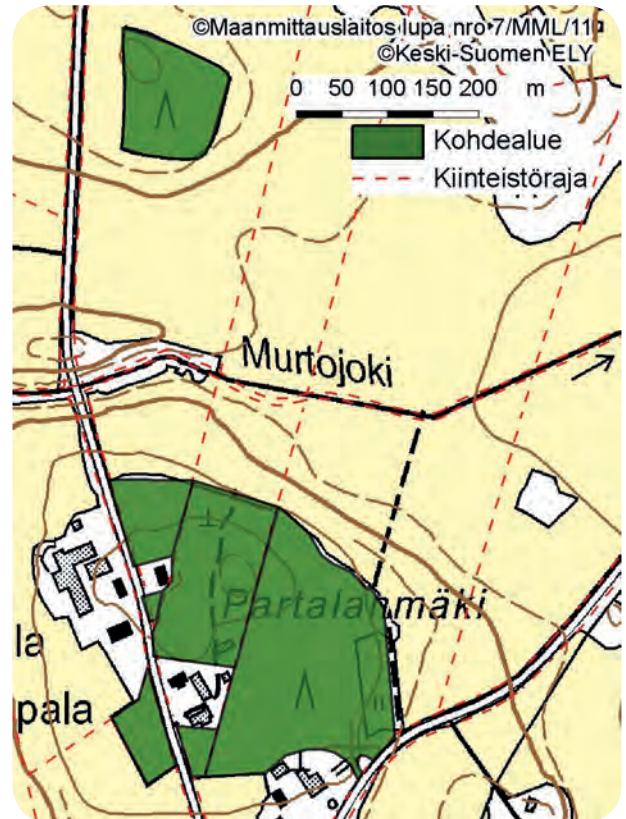
Kasvillisuudessa näkyy rehevöityminen, joten hakamaa tulisi laiduntaa erillään nurmilaitumista. Valtajeina ovat koiranputki, nurmilauha, nokkonen, metsäkastikka, niittynurmikka, koiranheinä ja pillikkeet. Alueelta löytyy myös hakamaille tyypillisiä tuoreiden niittyjen lajeja kuten poimulehti, metsäkurjenpolvi, ahomansikka ja nurmitädyke.

Alueet voitaisiin lisätä Partalanmäen hakamaan perinnebiotooppien hoitosopimukseen erityistukisopimusta uusittaessa. Vaikkeivät alueet ole erityisen arvokkaita lajistoltaan tai puuston rakenteeltaan, liittämistä puoltaa jo hoidossa oleva laaja perinneympäristö. Sopivan laidunnuspaineen järjestäminen onnistuu jos koko Partalanmäen hakamaa laidunnetaan lohkoissa.

Hoitosuosituks: Laidunnus erillään nurmilaitumista ilman lisäruokintaa. Puuston harvennus ja alikasvoksen raivaus. Hylkylakkujen niitto laidunnuksen päätyttyä.

Rahoitus: Perinnebiotooppien hoito, 5-vuotinen sopimus, Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen, 5- tai 10-vuotinen sopimus

Kartta 5: Partalanmäen ympäristössä on useita perinnebiotooppeja.

Kuva 19. Haapalan tilan koivuhaan puustoa voidaan harventamalla kehittää kohti tyypillisempää hakamaarakennetta. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

6. Uusitalo

Uusitalon tila ja laitumet sijoittuvat Sääkkösen lammen ja Muurasjärven Kylänlahden väliin. Pihassa oleva hirsiaitta on ainakin 100 vuotta vanha. Aikoinaan tilakeskuksessa oli kolmen perheen asuinrakennukset. 1950-luvulle saakka laitumet olivat laajoja ja niitä laidunsivat lampaat, hevoset ja nautakarja. Lampaiden haka kiersi aikoinaan koko tilaa. Se kulki Sääkkösen rantaa pitkin Makkuskankaan mäelle, johon on nyt istutettu metsää. Etelässä haka ulottui Kivikon tilan rajaan asti. 1950-luvun jälkeen rantalaidun, metsälaitumet ja pienet puusaarekkeet ovat olleet 1990-luvulle nuorkarjan laitumina.

Pihapiirissä on pieni puusaareke, jossa on hakamaarakenne. Suurten koivujen ja männyn alla niitty-laikui- la kasvavat mm. ahomansikka, metsäkurjenpolvi ja nurmirölli. Alueen itä- ja länsilaidat ovat vatukoituneet ja horsmittuneet laidunnuksen loputtua. Alueen avoimena pitämiseksi erityisesti vadelmapuskat kannattaa raivata ja horsmat niittää. Laidunnus olisi alueelle paras hoito. Näin pientä alaa laidunnettaessa eläimet laiduntavat sen nopeasti lyhyeksi, jonka jälkeen ne siirretään toiselle laitumelle.

Metsälaidun on Sääkkösen lampeen johdattavassa rinteessä. Metsälaitumelta eläimillä on ollut ennen suora yhteys rantaan. Laitumen ylärinteessä kasvaa kauniita vanhoja haapoja. Muuten laitumella vallitsevat kuusi ja rauduskoivu. Rinteen yläosassa on runsaasti vadelmaa ja horsmaa. Alarinteessä on myös matalampikasvuisempaa lajistoa mm. metsäkorke, nurmirölli ja nurmilauha. Lehtipuualikasvosta ja nuorta kuusta on alueella hieman, joita kannattaisi kevyesti raivata. Metsälaitumen itälaidalla esiintyvää jättipalsamia kannattaa kitkeä, jottei se pääse leviämään perinnebiotoopeille.

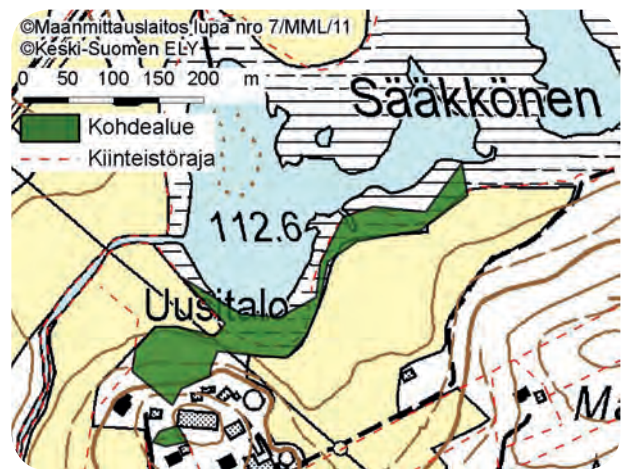
Rantalaidun on laidunnuksen loputtuakin pysynyt avoimena suursaraniittynä. Vain muutama suurempi pajupuska on alueella. Lammen eteläkärjessä pieni koivuryhmä luo vaihtelua niitylle. Rannassa vallitsevat kastikat, sarat, mesiangervo ja kurjenjalka. Rannan hoidoksi sopisi erinomaisesti laidunnus. Alueella olevat myrkkyykeisot on suositeltavaa rajata pois. Jos laidunnus ei alueella onnistu, olisi se maiseman takia hyvä pitää pajuista avoimena. Metsä- ja rantalaidun on inventoitu valtakunnallisessa perinnemaisema inventoinnissa 1994 ja arvotettu Keski-Suomen perin-

nemaisemat -julkaisussa (Kivelä 2000) paikallisesti arvokkaaksi perinnemaisemaksi (P).

Hoitosuositukset: Laidunnuksen aloittaminen. Puusaarekkeessa tarvittaessa raivaus ja niitto. Metsälaitumella alikasvoksen raivaus ja rantalaitumella pajujen raivaus.

Rahoitus: Perinnebiotooppien hoito, 5-vuotinen sopimus

Kartta 6: Uusitalon tilakeskuksen tuntumassa on vanhoja perinnebiotooppeja.

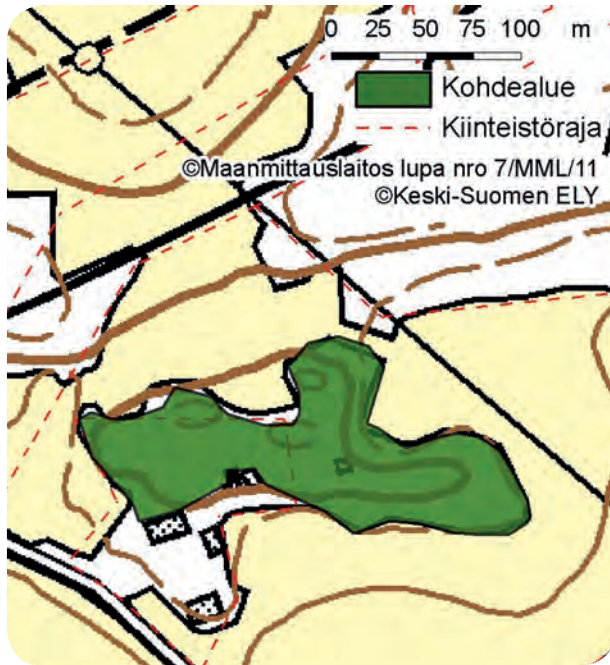
Kuva 20. Uusitalon metsälaitumelta avautuu näkymä rantaniitylle. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

7. Luiskala

Luiskalan tilalla pihapiirissä on vanha niitty, jota laidunsi vuoteen 1991 asti tilan nuorkarja. Laidunnuksen päätyttyä alue on pysynyt avoimena puustolta,

Kartta 7: Luiskalan tilaa ympäröivät vanhat laidunalueet.

mutta se on heinittynyt ja vadelma on vallannut alaa. Vanha laidunhistoria näkyy pienialaisissa niitty- ja ketolaikuissa, jotka ovat säilyneet kivien läheisyydessä vähäravinteisuuden ja paahteisuuden ansiosta. Valtalajeina alueella ovat koiranputki, vadelma, juolavehna, maitohorsma, nurmilauha ja niittynurmikka. Niittylajeista runsaimpina esiintyvät metsäkurjenpolvi, siankärsämo, nurmitädyke ja puna-ailakki. Kivien kupeissa pienillä ketolaikuilla esiintyvät runsaimpina ahomansikka, ahopukinjuuri, puolukka, huopaohdake ja ahosuolaheinä. Niityltä pitäisi raivata vadelma pois ja alikasvosta puusaarekkeesta niityn pohjoisosasta.

Niitty rajautuu itäosastaan Uusitalon tilan omistamaan entiseen metsälaitumeen. Erityisesti metsälaitumen pohjoinen osa on puustoltaan ja putkilokasvilajistoltaan edustava entinen hakamaa. Hakamaan hienon matalaoksaisen männyn edestä tulisi raivata nuorta pihlajaa pois. Hakamaalla valtalajeina ovat metsälauha, puolukka, mustikka, metsäkurjenpolvi ja ahopukinjuuri. Metsälaitumen keskiosassa ja koillislaidalla on runsaasti nuorta lehtipuuta, jota olisi hyvä raivata pois. Lehtipuiden seassa on muutama säästettävä kataja. Mäntyvaltaisella alueella kaakkoisosassa on myös jonkin verran raivattavaa lehtipuuta. Mäntyjen

Kuva 21. Luiskalan tilan pihapiirissä on vanha niitty, joka yhdistyy metsälaitumeen. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

seassa on jonkin verran katajaa. Mäntyvaltaisella alueella kasvilajistossa vallitsevat mustikka, metsäkastikka, lillukka ja metsälauha. Metsän laidalla on myös jonkin verran ahomansikkaa ja ahopukinjuurta.

Laiduntajaa vailla: Luiskalan tilan omistajat haluaisivat palauttaa alueet laidunnukseen, jos sopiva laiduntaja löytyisi. Omistajat voisivat hoitaa eläinten valvonnan.

Hoitosuositukset: Kohteen hoidoksi sopisi erinomaisesti laidunnus. Niityltä tulisi raivata vadelmaa ja alikasvosta puusaarekkeesta. Metsälaitumella on suositeltavaa tehdä lehtipuualikasvoksen raivaus.

Rahoitus: Perinnebiotooppien hoito, 5-vuotinen sopimus (osalle niitystä ja metsälaitumelle)

8. Herrala

Herralan tila sijaitsee Muurasjärven kylän itäpuolella Muurasjärven rannassa. Tila on erotettu perintöosana Salmelan kantatilasta vuonna 1867. Tilalla on tapahtunut sukupolven vaihdos ja nykyiset omistajat ovat pitäneet tilaa nyt viisi vuotta. Tilalla kasvatetaan maitorotuisia sonneja, joita tällä hetkellä on pari sataa. Sonnien lisäksi tilalla on kolme hevosta, jotka laiduntavat tilan itä- ja länsipuolella olevia metsiä ja hakamaata. Tilalla on kasvatettu sonneja jo useita kymmeniä vuosia. 70-luvulle asti tilalla kasvatettiin myös muitakin eläimiä.

Herralan laidunnettua metsää ja hakamaata on nyt laidunnettu kolme kesää hevosilla. Sitä ennen on ollut taukoa laidunnuksesta. Kaikki alueet ovat olleet aikoinaan karjan laitumina. Maisemallisesti kaunis pieni hakamaa sijoittuu peltoaukeiden väliin ja pohjoiselta puolelta se rajoittuu taimikkoon. Se on puustoltaan ja kasvilajistoltaan edustava. Hakamaan puusto on rakenteeltaan ja puulajisuhteeltaan vaihteleva ja sisältää niille tyypillisiä vanhoja matalaoksaisia puita. Hakamaille tyypillisesti siellä sijaitsee vanhoja pihlajia ja katajaa, sekä kasvillisuus on mosaiikkimaisesti laikuina.

Edustavaa hakamaille tyypillisestä lajistosta esiintyvät runsaimpina metsälauha, nuokkuhelmikkä, metsäkurjenpolvi, nurmitädyke ja ahomansikka. Tällä hetkellä laidunnettava alue ei ulotu aivan tien reunaan

saakka, mutta maisemallisesti olisi tärkeää, että myös tien laita saataisiin laidunnettua ja raivattua nuoresta lehtipuusta. Jos laidunnus ei tien vieressä onnistu, se voidaan pitää avoimena raivauksin. Alueen reunojen lisäksi myös alueen sisälle voisi tehdä kevyttä raivausta (lehtipuu ja kuusi).

Suurin osa laidunnetusta metsäalueesta on ns. laidunnettua metsää, mutta oikean hoidon myötä ne voivat kehittyä edustaviksi perinnemaisemiksi. Itäisin metsälohko jää kahden pienen pellon väliin, joita hevoset myös laiduntavat metsän kanssa. Itäisimmällä loholla hevoset eivät pääse rantaan saakka sen pehmyden takia. Toinen metsälohko puolestaan rajoittuu talon pihapiiriin, peltoon ja rantaan. Laidunnetut metsät ovat puustoltaan samantyyppisiä koivuvaltaisia melko tasaikäisiä metsiä. Koivujen seassa on jonkin verran nuorta kuusta ja pihlajaa. Mahdollisuuksien mukaan laidunnus olisi hyvä ulottaa rantaan saakka. Jos laidunnus ei onnistu, olisi rantaan hyvä tehdä ajoittain raivauksia, jotta se pysyy avoimena. Metsien sisällä kannattaa tehdä kevyttä lehtipuun ja vadelman raivauksia. Laidunkauden päätyttyä hylkylaitkut olisi hyvä niittää ja korjata niittojäte pois laitumelta rehevöittävästä.

Laidunnetun metsän maaperä on kostea ja lehtomainen. Maaperän kulumista tuleekin tarkkailla alueilla, sillä multamaa kuluu herkästi. Metsässä valtalajeina ovat metsäalvejuuri, metsäkorte, kastikat, nurmilauha ja rannassa sarat. Metsälaitumilla tyypillisesti laikuittain esiintyvistä lajeista esiintyvät nurmiröllä, metsäkurjenpolvi, kultapiisku ja aitovirna. Talon puoleisella laitumella on myös pieni kostea painanne jossa esiintyvät suovehka, kurjenjalka ja terttualpi. Metsässä esiintyi myös laidunsieniin kuuluvia kirjohelttasuvun sieniä. Talon puoleisen lohkon keskiosassa on runsaasti vadelmaa.

Hoitosuositukset: Laidunnus sopii hyvin alueiden hoidoksi. Alueiden nuorta alikasvoslehtipuuta ja vadelmaa on hyvä raivata.

Rahoitus: Hakamaa: Perinnebiotooppien hoito, 5-vuotinen sopimus. Laidunnettu metsä: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen, 5- tai 10-vuotinen sopimus.

Kartta 8: Herralan tilan mailta löytyy hakamaa ja laidunnettua metsää.

Kuva 22. Herralan tilan hakamaata. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

9. Pajamäki

Pajamäen tila on keskeisellä paikalla Muurasjärven maisemassa. Kylälle tultaessa Alvajärveltä päin tila ja sitä ympäröivä entinen hakamaa jää peltoaukeiden keskelle Jokelanjoen varteen. Vanhojen rakennusten ympärillä on entistä hakamaata, joka on laidunnuksen loputtua pusikoitunut. Puuston rakenteesta on kuitenkin edelleen havaittavissa vanha laidunhistoria.

Tilan rakennusten länsipuolella on kaunis mäntyvaltainen alue. Aluetta ei ole maanomistajan mukaan laidunnettu, mutta lajisto on perinnebiotoopeille tyypillistä. Alueella on myös kaunis vanha pihlaja. Lähinnä pellonlaidassa on nuorta pihlajaa, jota olisi maiseman avaamiseksi hyvä raivata pois. Valtajoina ovat perinnebiotoopeille tyypilliset nurmirölli, mustikka, metsälauha ja ahomansikka. Tämä alue on tarkoitus pitää raivaamalla maisemallisesti avoimena. Tilakeskuksen koillis- ja lounaiskulmissa on vanhan hakamaan rakenne havaittavissa vanhoista männyistä ja katajista.

Tilakeskuksen etelä-, läntinen ja pohjoispuoli ovat leppiköituneet ja ranta pajuttunut. Vanha pelto on säilynyt avoimena ja sitä ei ole viljelty aikoihin, sillä rehevemmän lajiston seassa on niityille tyypillisiä lajeja kuten nurmirölli, niittynätkelmä ja siankärsämö. Leppävaltaisen alueen aluskasvillisuutta vallitsee vadelma, metsälvejuuri ja nurmilauha. Paikoin myös mesimarja ja ahomansikka esiintyvät laikkuina. Kovareunaisessa rannassa kasvillisuutta vallitsevat pajujen lisäksi sarat ja järvikorte.

Lähes koko alue tilakeskuksen ympärillä tarvitsee raivausta. Rannassa pajua pitää raivata, jotta eläimet pääsevät juomaan ja maisema avautuisi. Vanhojen mäntyjen ympäriltä raivataan nuorta lehtipuuta pois. Erityisesti vanhan pellon ja navetan väliin jäävä puusaareke kaipaa harvennusta, jotta sinne pääsisi valoa ja siten kasvillisuus kasvamaan.

Harmaaleppävaltaisilla osilla kannattaa raivata nuorimmat lehtipuut ja joitain vanhempiakin. Vanhempiä puita poistettaessa kannattaa pyrkiä ottamaan puuryhmiä, jolla luodaan pienien aukkojen avulla vaihtelevuutta puuston rakenteeseen. Tulevaisuudessa voidaan pyrkiä saamaan laitumet puoliavoimiksi hakamaiksi. Raivauksia aloittaessa ei kuitenkaan kannata

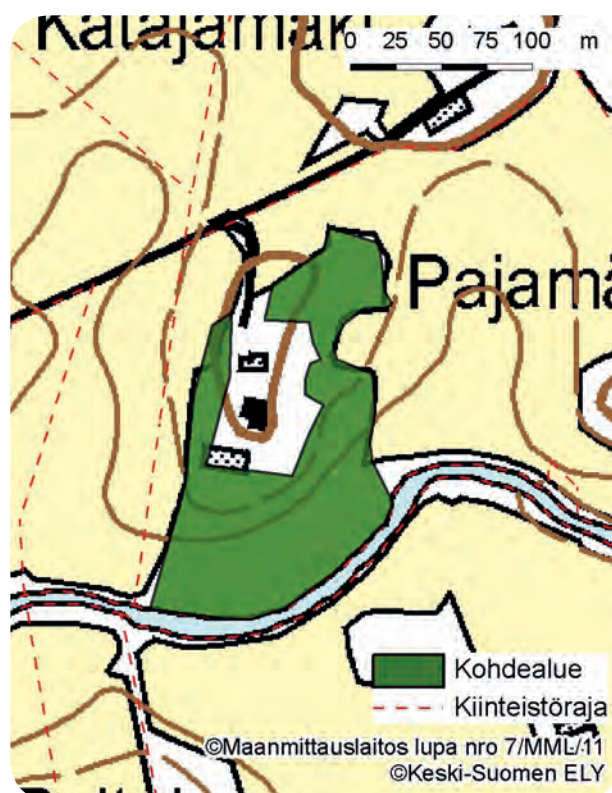
yhdenä vuonna poistaa kaikkea raivattavaa puustoa, jotta maaperä ei rehevöidy lahoavien kantojen takia.

Laiduntajaa vailla: Pajamäen tilan omistajat haluaisivat palauttaa alueet laidunnukseen, jos sopiva laiduntaja löytyy. Eläimet pääsevät juomaan Jokelanjoesta. Omistajat eivät pysty valvomaan eläimiä.

Hoitosuositukset: Kohteen hoidoksi sopisi erinomaisesti laidunnus. Vanha hakamaa tulee raivata alikasvoksesta lähes koko alueelta. Rannasta tulee poistaa pajua. Raivaustähteet on kuljetettava pois alueilta.

Rahoitus: Ei-tuotannollinen investointituki, 1- tai 2-vuotinen sopimus ja perinnebiotooppien hoito, 5-vuotinen sopimus

Kartta 9. Pajamäen tilaa reunustaa entinen perinnebiotooppi.

10. Männikkö

Männikön tila sijaitsee Reisjärventien varrella, Muurasjärven kylän länsilaidalla. Männikön rintamamiestilalle tultiin asumaan 1949. Tilalle tuli aluksi yksi lehmä ja enimmillään niitä on ollut kuusi. Lisäksi tilalla oli hevonen, muutamia sikoja ja kanoja. Sähköt saatiin ensimmäisten joukossa, minkä ansiosta tilalle voitiin hankkia sähköllä toimiva kotitarvemylly, jolla viljaa jauhettiin myös naapureille. Myös kylän ensimmäinen pulsaattoripyykkikone ostettiin.

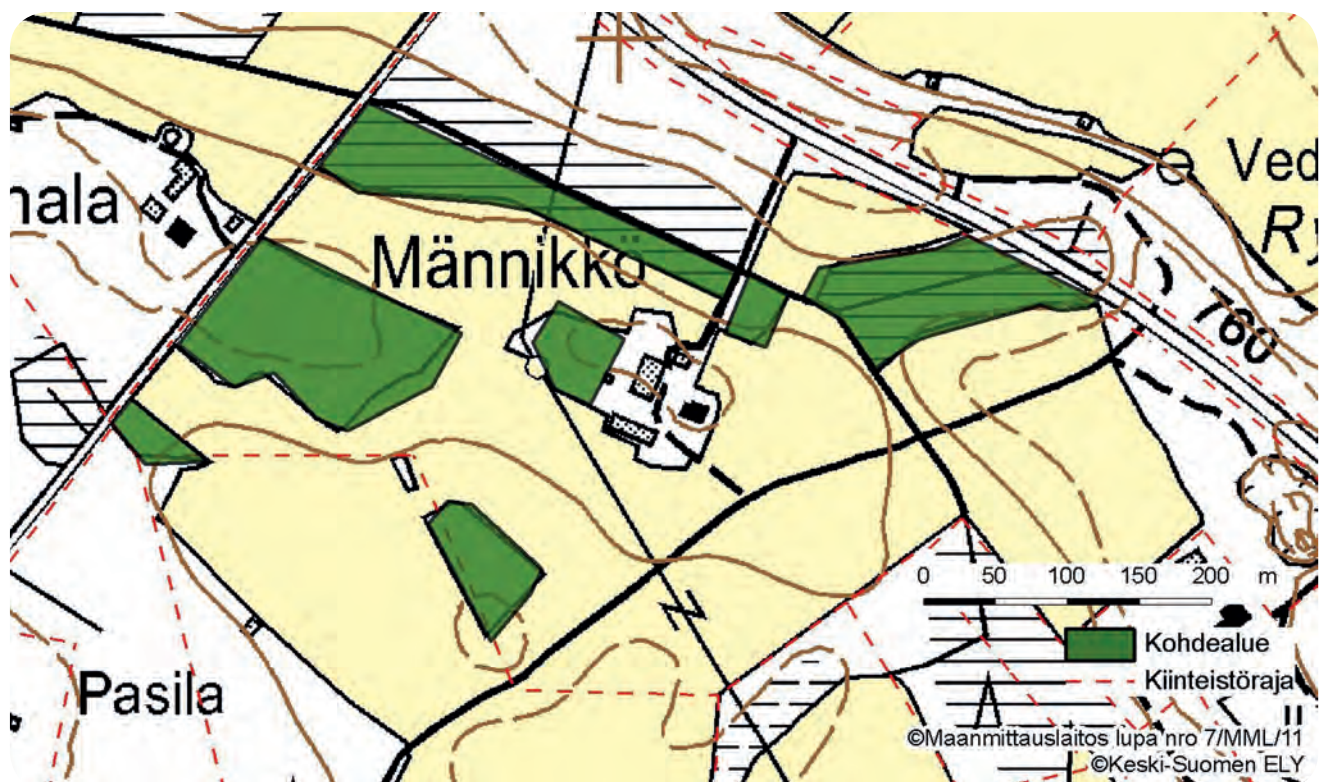
Tilalla tehtiin sukupolvenvaihdos vuonna 1968 ja aluksi karjanpitoa jatkettiin pitämällä muutamaa lehmää. Kun lehmät laitettiin pois, oli muutamia karjattomia vuosia. Tilalle hankittiin 1970-luvulla traktorilla pyöritettävä kenttähöylä, jolla höylättiin puutavaraa rakennuspaikoilla lähikunnissa. Vanhasta navetasta tehtiin puusepänerstas vuonna 1980. Tilalle otettiin muutama lamma 1980-luvun alussa ja samalla pi-

dettiin yhtä tai kahta lehmää. Karjalle rakennettiin uusi navetta nykyiselle paikalleen, jota on myöhemmin laajennettu vähitellen tilan tarpeen kasvaessa. Lammastaloutta alettiin kehittää puusepänerstaan rinnalle elinkeinoksi ja lehmistä luovuttiin. Tilan lampaat ovat rodultaan suomenlampaita ja nyt tilalla on 80 uuhien kiintiö. Tilalla tehtiin sukupolvenvaihdos vuoden 2008 alussa.

Lampaat laiduntavat tilakeskusta ympäröiviä metsälaitumia, joista osaa lehmät ovat laiduntaneet 1950-luvulla. Metsälaitumet rajoittuvat peltoihin ja niitä laidunnetaan viljelykierron mukaan. Alueita myös raivataan tarvittaessa. Tilakeskuksen tuntumassa kasvaa mm. näsiä.

Osa metsälaitumista on soisella maalla. Suot ovat ojitettu, mutta ne eivät ole koskaan olleet viljeltyinä. Vanhat suoalueet ovat nykyään turvepohjaista mänty- ja sekametsää. Muut metsälaitumet ovat mänty- ja sekametsää. Metsien laidunnus pitää maiseman avoimena. Metsäsaarekkeiden ja -reunojen rakenne vaihtelee kuvioittain, osalla on monipuolinen puulajisuhde ja ikärakenne.

Kartta 10. Männikön tilaa ympäröi lukuisat laidunnetut metsäsaarekkeet.

Kuva 23. Männikön tilan puulajisuhteeltaan edustavaa metsälaidunta. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

Laidunnetut metsäsaarekkeet ja metsien reuna-alueet tarjoavat lampaille suojaa ja vaihtelua nurmilaitumiin verrattuna. Saarekkeet laidunnetaan yhdessä nurmilaitumien kanssa. Eteläisillä kivennäismaapohjaisilla metsäsaarekkeilla on vaihteleva puuston rakenne. Savijärventien laidassa olevan metsäsaarekkeen tienlaidalla on jonkin verran raivattavaa kuusta ja pihlajaa. Pieni lounainen saareke on kauttaaltaan kevyen raivauksen tarpeessa (pihlaja, kuusi, koivu). Kivennäismaapohjaisten metsäsaarekkeiden valtalajeina ovat metsälauha, mustikka, metsätähti ja oravanmarja. Talon länsipuolella olevalla saarekkeella on reheviä kohtia. Rehevyyden vähentämiseksi on suositeltavaa niittää rehevimmät kohdat ja kuljettaa niittojätteen pois alueelta. Muuten mäntypuustoinen laidun on kaunis ja avoin.

Turvepohjaiset laitumet ovat pääosin mäntyvaltaisia. Eteläisimmässä metsäsaarekkeessa suopursu on runsas ja sen pohjoislaidalla kasvaa hieman raivattavaa alikasvosta. Pohjoisen osan kapeassa kuviossa vuorottelevat männyt ja koivut. Raivattavaa on lähinnä lounaisnurkassa ja voimalinjan alla. Tällä kuviolla

valtalajeina ovat juolukka, suopursu, tupasvilla ja riidenlieko. Ryssänmutkan laidalla olevassa metsässä valtalajeina ovat suopursu, tupasvilla ja nurmilauha. Avoimella laidalla on esiintyvät mm. jänön- ja harmaasara.

Tilalla on ollut luonnon ja maisemanhoitoon liittyviä erityistukisopimuksia vuodesta 2000 lähtien. Tilalle on tehty 5-vuotisia sopimuksia, joten nyt on menossa kolmas tukikausi. Tukikausien aikana laidunnettavat metsät ovat pysyneet maisemallisesti avoimina ja aluskasvillisuus on monipuolistunut.

Hoitosuositus: Metsäsaarekkeiden ja -reunojen pitäminen avoimena alikasvoksen raivauksella (kuusi, lehtipuut) ja laidunnuksella.

Rahoitus: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen, 5- tai 10-vuotinen sopimus

11. Kuusela

Kuuselan tila on ollut aina samalla suvulla. Tilan perusti nykyisen omistajan isoisä, joka tuli tilalle Karjalasta Laatokan saaresta, Sortavalan maalaiskunnasta. Kuuselan tilalla on ollut aina lypsykarjaa, monta kymmentä vuotta. Pihapiirin vanhin navetta on rakennettu 1952.

Tietävästi tilakeskuksen tuntumassa sijaitsevaa mäntyvaltaista metsälaidunta on nuorkarja laiduntanut 1970-luvulta saakka. Metsälaidunsaareke on keskellä peltoaukeita, joten se onkin maisemallisesti arvokkaalla paikalla ja näkyy Muurasjärven kylän luoteista osaa kiertävälle Savijärven tielle. Laidun-alue rajoittuu pohjoiskulmassa tonttiin. Saareke on harvennettu noin kymmenen vuotta sitten, mutta on puustoltaan melko tiheää metsää. Mäntyjen seassa kasvaa vähän koivua ja katajaa. Alikasvoksena on pääasiassa pihlajaa. Erityisesti lähellä tonttia nuoren pihlajan määrä lisääntyy, joten sitä olisi hyvä raivata.

Joka viides vuosi saareketta ei laidunneta, sillä ympäröivissä pelloissa kasvatetaan silloin viljaa. Muutoin pellot ovat nurmella ja nuorkarja laiduntaa niitä metsäsaarekkeen kanssa. Vaikka metsälaidunta laidunnetaan nurmen kanssa samassa aidassa, siellä ei ole havaittavissa lajistossa rehevöitymistä. Valtalajeina

Kartta 11. Kuuselan tilakeskuksen pohjoispuolella on laidunnettu metsäsaareke.

saarekkeessa ovat kastikat, metsälauha, oravanmarja, niittynurmikka, metsätähti ja mustikka. Edustavimmissa kasvillisuuskohdissa esiintyvät ahomansikka, kielo, mesimarja, vanamo ja metsäkurjenpolvi.

Jos aluetta halutaan sopimuskaudella harventaa, tulee se tehdä poistamalla alueelta pieniä puuryhmiä. Tasavälein tehtävät harvennukset eivät ole suositeltavia. Saarekkeen laidoilta voi ottaa puuryhmiä ja tavoitella siten laidalla aaltomaisesti kulkevaa reunaa.

Hoitosuositukset: Laidunnus sopii hyvin alueen hoidoksi. Nuoren pihlajan raivaus.

Rahoitus: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen, 5- tai 10-vuotinen sopimus

12. Keskinen

Keskisen tila sijaitsee Muurasjärven kyläkeskuksen laidalla, Reisjärventien ja Muuraksentien kulmauksessa. Logrenin suku on asunut Keskisen tilalla noin 1850-luvulta lähtien. Tilalla on ollut kotieläiminä lemmiä, hevosia, sikoja, lampaita, kanoja ja kaneja. Nyt tilalla ei ole enää eläimiä. Tilakeskuksen pohjoispuolella alkaa jyrkkärinteinen metsäalue, jota on kutsuttu mäkialangoksi. Mäkialanko on entinen suo, joka on ojitettu 1950-luvulla viljelysmaaksi. Pohjoinen rinne hankaloitti alueen viljelyä. Nykyisen Päijänteen ja Saimaan vedet virtasivat mäkialangossa Pohjanlahteen noin 5000 vuotta sitten.

Mäkialangolla laidunsi mullikoita, hiehoja ja hevosia 1950–60-luvuilla. Laidunhistoriasta kertovat alueelle jääneet piikkilangat. 1960-luvun lopussa tai 1970-luvun alussa mäkialankoon istutettiin puita. Ojja ei tuolloin tukittu, mutta ne ovat kasvaneet umpeen.

Alue on koivuvaltainen, mutta länsiosassa kasvaa vanhoja haapoja ja vanhoissa ojissa runsaasti pajua. Marjovat pensaat ja puut sekä lahoppuut tuovat puuston rakenteeseen vaihtelua. Valtalajeina alueella esiintyvät suo-orvokki, nurmilauha, metsäkorte ja mesiangervo, mutta myös perinnebiotooppilajeja esiintyy kuten metsäkurjenpolvi ja maitikka.

Alue sopisi hyvin laidunalueeksi, joka samalla muokkasi aluetta maisemallisesti kauniimmaksi. Metsä-alue on aivan kyläkeskuksen laidalla, joten se on

maisemallisesti tärkeällä paikalla. Alueelle olisi tehtävä hieman alkuraivausta, umpeenkasvaneiden ojien vuoksi. Raivauksessa on säästettävä vanhat lehtipuut sekä marjovat puut ja pensaat.

Tilan omistuksessa on myös pieni metsäalue Vuohojärven rannassa. Tämä alue olisi hyvä maisemaraivauskohde. Kohteesta tulisi poistaa lähinnä nuorta lehtipuustoa. Esimerkiksi mäkieläntien laidunnuksesta kiinnostunut eläinten omistaja voisi hakea samalla erityistukea myös tälle alueelle.

Laiduntajaa vailla: Mäkieläntien halutaan palauttaa laidunnukseen, jos sopiva laiduntaja löytyy. Juomavesi täytyy järjestää alueelle. Omistajat eivät pysty valvomaan eläimiä eivätkä tekemään raivauksia.

Hoitosuositukset: Kohteen hoidoksi sopisi erinomaisesti laidunnus. Alue tulee raivata alikasvoksesta lähinnä vanhojen ojien kohdilla. Raivaustähteet on kuljetettava pois alueelta.

Rahoitus: Molemmille kohteille sopii luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen, 5- tai 10-vuotinen sopimus

Kartta 12. Keskisen tilan maisemallisesti merkittävät kohteet.

Kuva 24. Mäkieläntien länsilaidalla on avoimena pysynyt kangasmaitikkavaltainen alue. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

13. Savijärven ranta-alueet

Muurasjärven Särkiperällä sijaitseva Savijärvi on rehevä ja kasvaa voimakkaasti umpeen. Muurasjärvelle laaditussa kulttuurimaiseman osayleiskaavassa on mainittu Savijärven olevan luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä lintu- ja kasvillisuusalue ja suositeltu järven tilaa parantavia toimenpiteitä. Jotta järven rehevöityminen saataisiin kuriin, järven ympärillä sijaiseville pelloille, erityisesti järven itä- ja eteläpuolille, olisi hyvä perustaa suojavaöhykkeet. Suojavaöhyke tarkoittaa pellolle perustettavaa n.15 metriä leveää kaistaletta, jota peittää monivuotinen nurmikasvusto.

Hoitosuositukset: Laidunnus on hyvä keino pitää rannat avoimina. Tarvittaessa nuoren lehtipuun rai-
vaus. Muut järven tilaa parantavat toimenpiteet.

Rahoitus: Suojavaöhykkeen perustaminen ja hoito, 5- tai 10-vuotinen sopimus ja/tai luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen, 5- tai 10-vuotinen sopimus.

Kartta 13. Näsinkosken ja Kelkkämän maisemallisesti arvokkaat laitumet.

Kuva 25. Rinnelaidun rajautuu Näsinkoskeen.
Kuvaaja: Kaisa Mustola.

14. Näsinkosken ja Kelkkämän laitumet

Lännessä Kelkkämäjärveen laskevaa Näsinkosken ja Kelkkämäjärven rantaa on laidunnettu viimeksi 1990-luvun alussa ja sitä ennen useita kymmeniä vuosia. Avoimena pysynyt itäpuolen rinne on ollut aikoinaan peltona. Laidun on maisemallisesti tärkeällä paikalla, sillä se on aivan Muurasjärven kyläkeskuksen tuntumassa ja näkyy kylän läpi kulkevalle Reisjärventielle. Kaunis rinnelaidun on puulajistoltaan ja -rakenteeltaan monipuolinen. Tuomelan tilan nuorkarjan on tarkoitus laiduntaa Näsinkosken rantaa yhdessä viereisen nurmipellon kanssa.

Rinnelaitumen avoimella alueella kasvillisuus on suuruohoista ja valtalajeina ovat metsäkurjenpolvi, mesiangervo, koiranputki, maitohorsma ja nurmipuntarpää. Myös tuoreiden pienruohonittyjen lajistoa löytyy niityltä kuten poimulehtiä, aitovirnaa ja niittynätkelmää. Avoimen alueen laidoilla on jonkin verran nuorta pajua, pihlajaa, koivua ja haapaa, joten kevyttä alkuraivausta kannattaisi tehdä alueelle. Vanhat lehtipuut tulee jättää alueelle ja pyrkiä säilyttämään alueen puulajistoltaan runsaana.

Näsinkosken varressa valtalajeina ovat mesiangervo, metsäkurjenpolvi, suo-orvokki ja metsäkorte. Kosken tuntumassa kasvaa haapaa, koivua, harmaaleppää, kuusta ja pajua. Erityisesti vanhat haavat tulee säilyttää alueella, mutta nuorta lehtipuuta olisi hyvä raivata eläinten kulun helpottamiseksi ja maiseman avaamiseksi.

Kelkkämän järven rannassa sijaitsee Tuomelan tilan viljelyksessä olevia peltoja. Peltojen ja järven väliin jää kapea viljelemätön rantakaistale. Rantakaistalletta voisi laiduntaa yhdessä peltojen kanssa, jolloin eläimet pitäisivät järven rantakasvillisuutta kurissa. Peltojen tuntumassa ranta on vielä sen verran kovaa, että laidunnus voisi siinä onnistua. Rannassa kasvaa muutamia isoja mäntyjä, jotka sitovat maaperää. Mäntysten tuntumassa valtalajeina ovat nurmilauha, kastikat, mesimarja ja rönsyleinikki. Lisäksi alueella tuoreille niityille tyypillisistä lajeista harakankello, puna-ailakki ja nurmitädyke. Rannassa on jonkin verran pajua, joten sitä olisi hyvä raivata.

Hoitosuositukset: Laidunnus sopii hyvin alueiden hoidoksi. Näsinkoski: avoimen alueen laitojen ja rannan alikasvoksen raivaus. Kelkkämä: pajun raivaus.

Rahoitus: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen, 5- tai 10-vuotinen sopimus

15. Junganjärven rantalaitumet

Junganjärvi sijaitsee Muurasjärven kylän pohjoispuolella ja sen ranta näkyy peltojen läpi Lehontien varteen. Järven lounaislaidalla sijaitsevan Syvälahden ranta on kovapohjainen ja sopii siksi hyvin laidunnettavaksi. Rantaa on laidunnettu viimeksi noin kymmenen vuotta sitten omana laidunlohkonaan. Vehkalan tilan nuorkarjan on tarkoitus aloittaa jälleen vuokratilan laidunnus erillään pelloista.

30–40 metriä leveä peltoon rajoittuva rantalaidun on pysynyt melko hyvin avoimena laidunnuksen loputtua. Aivan rannassa kasvaa jonkin verran pajua, jota olisi hyvä raivata pois. Tällöin eläimet pääsevät helpommin syömään rantakasvillisuutta ja juomaan. Rantalaitumella valtapuina kasvavat hieskoivu, kuusi, haapa ja mänty. Rannassa kasvaa myös vanha raita, joka tulisi ehdottomasti säilyttää alueella. Alueella on jonkin verran alikasvoksena pihlajaa, harmaaleppää, pajua, haapaa ja kuusta. Myös vadelmaa on paikoin runsaasti. Näitä olisi hyvä ajoittain kevyesti raivata, jollei laidunnus pidä alikasvosta kurissa. Valtalajeina kasvillisuudessa ovat kastikat, sarat, mesiangervo ja ojakellukka. Perinneympäristöille tyypillisistä lajeista alueelta löytyvät mm. ahomansikka, metsäkurjenpolvi ja särmäkuisma.

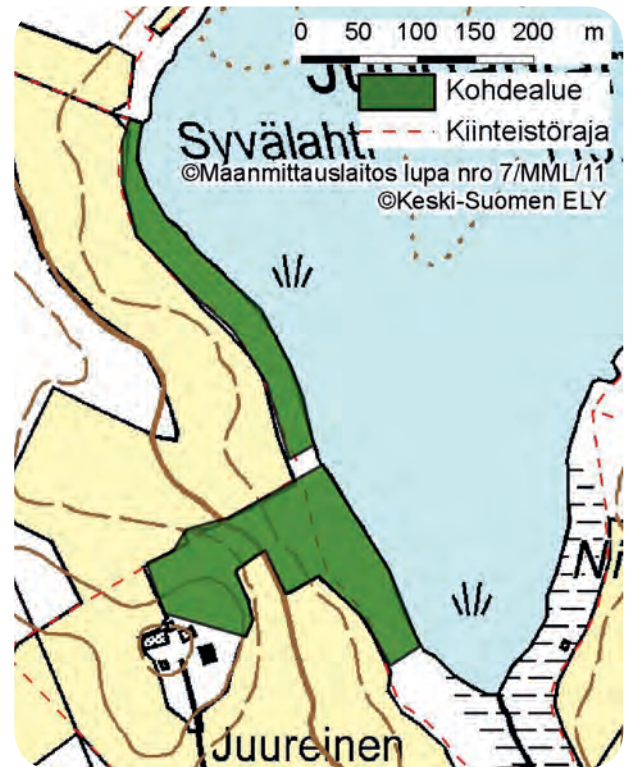
Juureisen tilan koillispuoleinen Junganjärven ranta sopisi myös hyvin laidunnukseen esimerkiksi yhdessä sen pohjoispuolella olevan metsälaitumen kanssa. Tässä osassa rantaa pajua on enemmän ja maaperä soistuvaa. Puustossa vallitsevat hieskoivu ja harmaaleppä. Alikasvoksena on pääasiassa harmaaleppää. Jos alueen ottaa laidunkäyttöön, tulisi rannasta raivata pajua runsaammin pois sekä nuorta lehtipuuta paikoin hieman harventaa ja raivata.

Läntisestä osastaan kuusivaltaisen metsälaidun on rakenteeltaan vaihteleva. Alikasvosta ei tässä osassa juurikaan ole. Valtalajeina metsässä ovat metsäimare ja käenkaali. Niittylajeista puolestaan esiintyvät ahomansikka ja metsäkurjenpolvi. Rannan tuntumassa sijaitsevasta lehtipuuvaltaisesta metsälaitumen osasta tulisi raivata nuorta lehtipuuta.

Hoitosuositukset: Laidunnus sopii hyvin alueiden hoidoksi. Nuoren lehtipuun raivaus.

Rahoitus: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen, 5- tai 10-vuotinen sopimus

Kartta 14. Junganjärven rantaan sijoittuu laidunnukseen sopiva alue.

Kuva 26. Junganjärven rantalaidun on tarkoitus palauttaa laidunnukseen. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

16. Kylänlahden rantaniityt

Muurasjärven Kylänlahden rantaniityt sijaitsevat kylän kaakkoiskulmassa jääden mäen taakse Harjun tilan pohjoispuolelle. Kylänlahti alkaa umpeutua korkeasta vesikasvillisuudesta, joten laidunnuksen ulottaminen rantaan saakka pitää rannat avoimempina. Lahden rantaan laiduntaa Maatalousyhtymä Jämsén & Hytösen ja Harjun tilan hiehot. Rantaniityt ovat olleet laidunnuksessa tiittävästi useita kymmeniä vuosia. Maatalousyhtymä Jämsén & Hytösen rantalaitumella ja toisella puolella peltoa olevalla rinnelaitumella on ollut vuosina 2005–2009 maiseman kehittämisen ja hoidon -sopimus ja tällä hetkellä luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen -sopimus. Itäinen kapea rantalaidun ei ole erityistukisopimuksessa.

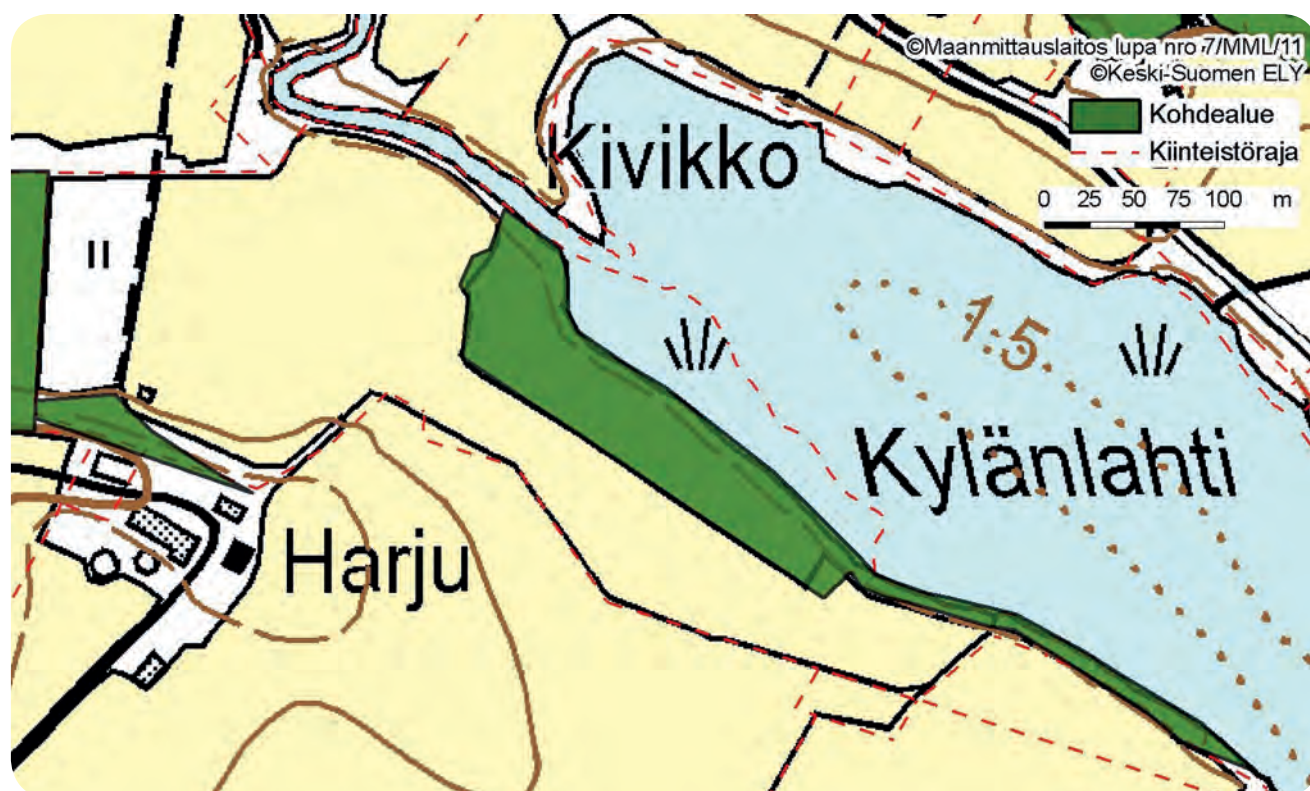
Rantaniityt sijoittuvat patopenkereen ja peltolohkon väliin jäävälle tulvivalle alueelle. Rantaniityt on 50–10 metriä leveä, pääosin avoin rantakaistale. Itäinen rantalaidun on puustoinen kaistale pellon ja järven välissä. Erityisesti avoimen rantaniityn rannassa on kasvaa tiheää pajua. Rannan pajukkoa tulisi raivata runsaasti pois, jotta laiduntavat eläimet pääsisivät rantaan asti laiduntamaan aluetta. Tällöin rannasta tulisi avoin ja maisemallisestikin kauniimpi. Pajun

vesomisen takia raivauksia on tehtävä muutaman vuoden välein. Rantalaitumen kapean osan ranta on pääosin harvapuustoista koivikkoa, mutta itäisessä päässä on runsaasti pajua, joka tulisi raivata pois. Ranta olisi hyvä pitää avoimena, jotta eläimet pääsevät rantaan asti laiduntamaan ja siten pitävät rantakasvillisuutta kurissa. Rannan laiduntaminen ehkäisee lahden umpeen kasvua. Itäisen rannan kasvillisuudessa laidunnuksen jäljet ovat havaittavissa.

Jämsén & Hytösen rantalaitumella valtalajeina ovat pajuisella alueella mesiangervo, maitohorsma, sarat ja kastikat. Avoimella alueella vallitsevat puolestaan, niittynurmikka, nurmilauha, jouhivihvilä, mesimarja, luhtamatara ja rönsyleinikki. Itäisen osan vesirajan tuntumassa puolestaan valtalajeina ovat kastikat, sarat, kurjenjalka ja mesimarja.

Kapea rinnelaidun rajoittuu Harjun tilan pihapiiriin ja Jämsén & Hytösen nurmilaitumiin. Aluetta laidunnetaan yhdessä nurmilaitumen kanssa. Rinteessä kasvaa koivua, pihlajaa, harmaaleppää, kuusta ja pajua. Rinnelaitumen itäisessä osassa vallitsevat rehevöitymisestä kertovat koiranputki, nurmilauha, nokkonen, pujo ja niittyleinikki. Ravinnevalumien pääsyä alueelle tulee ehkäistä. Jotta rehevöitynyt alue

Kartta 15. Kylänlahdella on laidunnettua rantaa.

saataisiin elpymään, on tärkeää niittää hylkylaukut ja kuljettaa niittojäte pois alueelta. Tällöin maaperä alkaa vähitellen köyhtyä ja lajisto muuttuu edustavamaksi. Edustavan tuoreen niityn lajeja kuten metsäkurjenpolvi, poimulehdet ja nurmitädyke esiintyvät myös laikkuina alueella. Alikasvos tulee alueella pitää kurissa raivauksin, jottei puusto muodostu liian tiheäksi.

Hoitosuositukset: Koko ranta-alueella pajukon raivaus ja laidunnus. Rinnelaitumella alikasvoksen raivaus ja laidunnus. Laidunnuskauden päätyttyä rehevien hylkylaukkujen niitto ja niittojätteen poiskuljetus.

Rahoitus: Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen, 5- tai 10-vuotinen sopimus

5.2.4

Peltoaukeat

17. Savijärventien eteläosan peltoaukeat

Savijärventien eteläosassa Saarijärven ja Petäjästön tilan väliin jää kauniisti kumpuileva laaja peltoaukea, joka kulkee aina Reisjärven tielle saakka. Kuusiston tilan kohdalla pohjoiseen avautuva näkymä on kaunis ja avara mäkinen ja laidunnettuine metsäsaarekkeineen. Aukean läpi kulkee mutkittileva Savijoki, jonka varressa sijaitseville pelloille olisikin hyvä perustaa suojavaöhykkeitä. Suuret tilat peltoaukeiden keskellä luo elävän maaseudun tunnelman.

Hoitosuositukset: Maiseman pitäminen avoimena ja tienvarsista tarvittaessa nuoren lehtipuun raivaus. Metsäsaarekkeiden laidunnus on hyvä maiseman elävöittäjä.

Rahoitus: Suojavaöhykkeen perustaminen ja hoito, 5- tai 10-vuotinen sopimus.

Kuva 27. Savijoki mutkittilee läpi peltoaukeiden. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

18. Korvenniityn peltoaukea

Reisjärventiellä on kaksi levähdyspaikkaa hieman Korvenniityn talosta itään päin. Läntiseltä levähdyspaikalta avautuu näkymä Korvenniityn talon ohitse peltoaukean läpi. Tien vieressä on metsäsaareke, jota olisi hyvä maisemallisesti harventaa, jotta näkymät avautuisivat paremmin. Itäisemmän levähdyspaikan kohdalta, tien toiselta puolen olisi hyvä raivata nuorta lehtipuuta pois, jotta maisema peltoaukealle avautuisi paremmin.

Hoitosuositukset: Nuoren lehtipuun raivaus metsäsaarekkeen laidoilta ja Reisjärventien itäpuolelta saarekkeelta etelään päin, toisen levähdyspaikan kohdalle saakka. Raivattavaa olisi noin 200 metrin matkalla.

19. Näsinkosken peltoaukea

Reisjärventien ja Savijärventien risteyksestä avautuu kaunis peltonäkymä Näsinkosken suuntaan. Näsinkoski mutkittelee kohti Kelkkämää peltojen välissä.

Kuva 28. Junganperän tasaisten peltojen läpi Junganjärvelle. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

20. Junganperän peltoaukeat

Junganperällä Junganjärventien ja Karmalantien risteyksessä avutuivat kauniit, avarat näkymät peltoaukeiden ylitse Junganjärven suuntaan. Junganjärven pohjoinen pääty näkyy Junganjärventielle tilojen lomitse. Järven pohjoinen pääty on reheväkasvustoinen ja kasvillisuutta on pitkälle vesirajasta. Järven rehevöitymisen hillitsemiseksi järven pohjoispäädystä ja itälaidalla sijaitseville peltolohkoille olisi hyvä perustaa suojavöhykkeet.

Hoitosuositus: Junganjärven pohjoisen päädyn pitäminen maisemallisena raivaamalla nuorta lehtipuuta ajoittain.

Rahoitus: Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito, 5- tai 10-vuotinen sopimus.

21. Junganjärventien kaakkoisosan peltoaukeat

Jungasjärventielle avautuu kauniit laajat peltoaukeat Partalanmäeltä pohjoiseen päin mentäessä. Länteen katsoessa peltoaukeiden läpi näkyy Lehontien varressa olevat tilat laiduntavine eläimineen. Idässä näkyy peltoaukeiden keskellä laidunnettu metsäsaareke ja Murtojoki.

22. Kylän urheilukaukalon edustan peltoaukea

Muurasjärven kyläkeskuksessa koulun edustalla sijaitsee kaukalo, jonka kohdalta avautuu näkymä Reisjärventieltä etelään peltoaukeille. Peltojen läpi avautuu näkymä Vuohtojärven rantaan saakka.

23. Harjun tilan ja Heikkilän tilan peltoaukea

Reisjärventieltä avautuu näkymä peltoaukealle, joka jää Harjun tilan ja Heikkilän tilan väliin. Kumpuilevat pellot nousevat kauniisti Harjun tilalle ja laiduntavat lehmät antavat oman lisänsä kauniiseen maisemaan.

Maisema on keskeisessä roolissa, ollessaan juuri ennen Muurasjärven kyläkeskusta Pihtiputaan suunnasta tullessa.

24. Katajamäen ja Pajamäen tilojen peltoaukeat

Katajamäen tilan ja Pajamäen tilan väliin jäävä peltoaukea avautuu Reisjärventielle kauniina maisemana. Peltojen keskellä olevat metsäsaarekkeet elävöittävät maisemaa. Pajamäen tilan ilmettä kaunistaa koivu-puukujanne joka johtaa tilakeskukseen.

Kuva 29. Junganjärventieltä avautuu peltoaukea, jota laiduntaa Vehkalan tilan eläimet. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

Kuva 30. Reisjärventieltä avautuu näkymä pellolle, joita Harjun tilan eläimet laiduntavat. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

25. Maisemamänty

Korhosperällä hieno vanha mänty kasvaa Reisjärventien reunassa Hieta-Ahon kohdalla. Kohdalla on muutama asuintalo lähekkäin, poiketen tyypillisistä tilakeskuksista. Talojen taakse ja tien eteläpuolelle avautuu peltoaukeat näkymineen.

26. Kelkkämän levähdysalueen näkymät

Reisjärventiellä Kelkkämän järven kohdalla on levähdysalue ja tien molemmiin puolin avautuvat kauniit näkymät. Näkymät ovat keskeisellä paikalla, heti kyläkeskuksen jälkeen. Levähdysalueelta pohjoiseen avautuu näkymä peltoaukeiden yli. Lahnalan vanha perinnetila näkyy maisemassa kauniine metsälaitumineen. Levähdysalueelta etelään avautuu näkymä peltojen ylitse Kelkkämän järvelle. Kelkkämän pohjoispäädyssä maisemaa elävöittävät laiduntaa leh-

Kuva 31. Reisjärventien laidalla komeilee maisemamänty. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

mät, mutta ne eivät pääse aivan vesirajaan saakka. Järven tilan kannalta olisi parempi, että laidunnus ulottuisi rantaan saakka, mutta järven rannan pehmeiden takia, se on hankalaa. Raivauksin järven rantoja voi kuitenkin pitää avoimempina. Rehevöitymisen ehkäisemiseksi, kannattaa erityisesti järven pohjois- ja itälaidalla sijaitseville pelloille perustaa suojavyöhykkeet.

Hoitosuositukset: Laidunnus sopii hyvin rantojen hoidoksi. Tarvittaessa nuoren lehtipuun raivaus järven rannasta, sekä Reisjärven tien laidalta levähdyspaikan läheisyydessä.

Rahoitus: Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito, 5- tai 10-vuotinen sopimus.

27. Arvonsaari ja Hassinsaari

Arvonsaari sijaitsee Muurasjärven pohjoisessa päässä Humalaniemen ja Petäjaniemen välissä. Arvonsaaresta länteen sijaitsee Hassinsaari Keitaanniemen kärjen tuntumassa. Molemmat saaret ovat vanhoja laidunalueita, jonne on aikoinaan viety veneellä mm. lampaita. Arvonsaaren pohjoista osaa on myös viljelty viime vuosikymmenelle saakka. Nyt alueet ovat kuitenkin hoitamatta jääneinä alkaneet kasvaa umpeen. Saaret sijaitsevat maisemallisesti arvokkaalla paikalla, kun Muurasjärvelle tullaan vesiteitse.

Hoitosuositus: Laidunnus sopisi saarien hoidoksi erittäin hyvin. Jos laidunnus onnistuu alkuraivaus on suositeltava.

Rahoitus: Perinnebiotooppien hoito, 5-vuotinen sopimus

28. Kylänlahti ja Pekkarilanlahti

Muurasjärven pohjoisessa päässä luoteiskulmassa on kaksi umpeen kasvavaa lahtea: Kylänlahti ja Pekkarilanlahti. Keskeisellä paikalla maisemassa olevat lahdet jäävät Reisjärventien ja Salmenrantatien väliin. Kylänlahti kuuluu valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle. Molemmat lahdet ovat suuren ravinnekuormituksen alaisina, johtuen alueen voimakkaasta maataloudesta. Vesistöjen tilaa parantaisi pelloille perustettavat suojavyöhykkeet. Molempien lahtien

laidoilla oleviin peltolohkoihin olisi hyvä perustaa suojavöhykkeet. Rantoja on myös hyvä laiduntaa, jotta maisema pysyy avoimena. Kylänlahden kapeikot kasvavat kovaa vauhtia umpeen ja pian järvelle on hankala päästä veneellä.

Hoitosuositus: Laidunnuksen lisääminen ranta-alueilla. Talvella ruovikon niitto voisi olla hyvä keino laidunnuksen lisäksi ehkäisemään ruovikoituneen alueen leviämistä. Suojavyöhykkeiden perustamien rannassa oleville pelloille. Maiseman avaamiseksi nuoren lehtipuuston raivaus.

Rahoitus: Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito, 5- tai 10-vuotinen sopimus.

29. Jokelanjoen näkymät

Reisjärven tie ylittää Pekkarilanlahteen laskevan Jokelanjoen. Sillan kohdalla näkyy kaunis mutkitteleva joki peltoaukeiden ja tilakeskusten keskellä. Jokelanjoen varressa sijaitseviin peltolohkoihin olisi hyvä

*Kuva 32. Arvonsaarta on aikoinaan laidunnettu.
Kuvaaja: Kaisa Mustola.*

perustaa suojavöhykkeet, jolloin ravinteiden kulku Pekkarilanlahteen ja Vuotojärveen vähenisi.

Rahoitus: Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito, 5- tai 10-vuotinen sopimus.

30. Vuotojärven näkymät

Muurasjärven kylän läpi kulkeva Reisjärventie kulkee Vuotojärven koillisrannan ohitse. Tien vieressä, rannassa on levähdyspaikka järvinäkymineen. Vuotojärvi kuuluu osittain valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle. Rannassa säilytetään myös veneitä. Rannassa kasvaa nuorta lehtipuuta, peittäen osan kauniista näkymistä. Rannan pohjukka on osittain umpeenkasvanut. Jotta järven rehevöityminen saataisiin kuriin, järven ympärillä sijaiseville pelloille, erityisesti järven pohjois- ja länsipuolille, olisi hyvä perustaa suojavöhykkeet.

Hoitosuositukset: Järven koillisrannan pensaikko olisi hyvä raivata ja nuoria koivuja voisi hieman harventaa.

Rahoitus: Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito, 5- tai 10-vuotinen sopimus.

Kuva 33. Levähdyspaikan kohdalle Vuohojärven rantaan olisi hyvä tehdä maisemaraivaus. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

31. Halmesalmen näkymät

Salmenrantatieltä pääsee pienelle uimarannalle josta avautuu näkymät Halmesalmelle. Rannasta näkyy Hassinsaari ja Keitaanniemen harjumuodostuma näkyy kauniina maisemassa.

32. Keitaanniemen näkymät

Keitaanniemestä alkava harjumuodostuma jatkuu kaakon suuntaan venyen Halmenniemestä Nuutilanniemeksi ja aina Sikosaareksi saakka. Halmenniemessä talot ovat sijoittuneet nauhamaisesti harjanteen päälle. Harjua lukuun ottamatta maastonpiirteet ovat tasaiset. Harjanteen päältä aukeavat kauniit näkymät Arvonsaareen ja Muurasjärvelle.

5.2.6

Kiinteät muinaisjäännökset

33. Santaharju

Köyhänperän kylässä, Pajupuron mutkan itäpuolella peltoalueella, sijaitsee kivikautinen asuinpaikka. Paikalta on löydetty kourutaltta ja kvartsi-iskos.

34. Viipylä

Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee entisellä peltoalueella Köyhänperän kylässä, Pajupuron mutkan itäpuolella. Paikalta on löytynyt kivialtta. Esineessä sanotaan löydettyä olleen kiinni savisen puuvarren, joka sittemmin on kadonnut.

35. Männikkö

Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee Savijärven pohjoispuolella, peltoalueella. Paikalta on löytynyt kaksi kivilirvestä. Pellolta kerrotaan löytyneen peltotöiden yhteydessä kvartseja ja hiiltä.

36. Metsälä

Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee nykyisellä peltoalueella Savijärven eteläosassa, Metsälän talon luoteispuolella. Paikalta on löytynyt kiviesineitä (kivikirveen katkelma, tasataltta, survinkivi, korutaltta, reikäkivi) ja kvartsi-iskos.

37. Pitkänen

Särkilammen eteläpään itäpuolella, Köyhänperän kylässä sijaitseva kivikautinen asuinpaikka on saatanut pääosin tuhoutua tietöissä. Paikalta on löytynyt kivikirves, kvartsi-iskos ja palanutta luuta.

38. Kivikko

Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee Markkuskankaan länsipuolella olevalla pellolla, Kivikon talosta koilliseen. Paikalta on löytynyt kivinen taltta ja tasataltta.

Kuva 34. Keitaanniemessä sijaitsee kivikautinen asuinpaikka. Kiinteät muinaisjäännökset eivät aina erotu maisemasta kovin hyvin. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

39. Vuotojärvi 1

Kohde sijaitsee Muurasjärven kylässä, Vuotojärven pohjois-, itä- ja kaakkoispuolilla, noin 1 neliökilometrin laajuisella alueella. Kyseessä on merkittävä muinaisjäännöskompleksi, jonka löytötiedot ovat vaikeaselkoiset. Alue on ollut pitkään peltona ja tonttimaana. Paikalla on tehty useita kaivauksia 1900-luvun alkupuolella. Alueelta on löydetty mm. keihäänkärki, oikokirves, saviastian palasia ja tasataltta.

40. Vuotojärvi 2

Kivikautinen asuinpaikka, joka sijaitsee nykyisellä viljelysmaalla Muurasjärven kylässä.

41. Keidas

Kivikautinen asuinpaikka, joka sijaitsee Muurasjärven pohjoisosan lounaisrannalla, kapean harjun pohjoisosassa, hiekkaisessa niemessä. Alueella on hiekanottokuoppia. Paikalta on löytynyt reikäkivi.

42. Halmeniemi

Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee Muurasjärven pohjoisosan lounaisrannalla, kapean harjun eteläosassa, hiekkaisessa niemessä. Paikalta on löytynyt kivikirves ja kvartsi-iskos.

43. Sikosaari

Muurasjärven Sikosaaressa on yhden ketjun pyyntikuopasto, jossa on 29 kuoppaa. Koko saari on mui-
naisjäätöaluetta.

5.2.7

Rakennettu kulttuuriperintö

Tässä kappaleessa esitellään Muurasjärven maakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön (M) lisäksi muutamia paikallisesti arvokkaita rakennettuja kulttuuriympäristöjä (P). Näiden kohteiden lisäksi on mainittuna muutamia maiseman ja kulttuuriympäristön kannalta tärkeitä rakennuksia.

44. Muurasjärven koulu

Kyläläisten pyynnöstä, vuonna 1886 kuntakokouksessa ehdotettiin Muurasjärven erottamista omaksi kansakoulupiirikseen. Eron myöntämisen ehtona oli se, että uusi koulu valmistuu vuoden kuluessa päätöksestä. Heti perustamisluvan saatuaan muurasjärveläiset alkoivat suunnitella uutta koulutaloa. Ensimmäinen puinen koulurakennus valmistui talkoilla vuosina 1889–1890.

Toinen koulurakennus rakennettiin syksyyn 1933 mennessä. Muurasjärven piirissä toimi tuolloin 2-opettajinen yläkansakoulu omassa huoneistossaan ja alakansakoulu vuokrahuoneistossa. Oppivelvollisuus tuli täyteen voimaan uuden koulurakennuksen valmistuttua. Vanha puukoulu paloi vuonna 1939. Palaneen tilalle oli tarvetta rakentaa uusi suurempi koulurakennus. Tarkoituksena oli tehdä uuteen kouluun asuintilat opettajille. Uudistukset kuitenkin viipyivät sotien jälkeiselle ajalle.

Kuva 35: Muurasjärven koulu. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

Pienempi koulurakennus on satulakattoinen, rapattu tiilirakennus, jossa on fortuskaikkunat. Iso koulu on kaksikerroksinen, aumakattoinen rakennus, jossa on fortuskatyyppiset ikkunat ja erkkeri keskellä julkisivua. Rakennukset edustavat hyvin omanaikansa koulurakentamista Muurasjärven koulukeskus on arvotettu maakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (M).

45. Muurasjärven Seurantalo Harjulinna

Vuonna 1908 nuorisoseura perustettiin Muurasjärvelle. Nuorisoseura-aate tuli Muurasjärvelle mahdollisesti Pohjanmaalta. Nuorisoseuran toiminta sitoi nuoria ja ohjasi harrastuksia aatteen mukaiseen suuntaan. Uusi toimintamuoto oli monelle liian aatteellinen, joten jo kaksi vuotta nuorisoseuran perustamisen jälkeen keskusteltiin sen lopettamisesta. Toimintaa päätettiin kuitenkin jatkaa. Nuorisoseura sai oman talon Toivolan vuonna 1913. Seurantalonsaamisen jälkeen toiminta vilkastui ja jo vuonna 1916 jäsenmäärä oli yli sadan.

Kuva 36. Seurantalo Harjulinna. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

Jo 1950-luvulla rakennus oli huonossa kunnossa. Nuorisoseura, maamiesseura ja maataloustuottajat päättivät rakentaa yhdessä uuden seurantalonsa. Uudelle rakennukselle ostettiin tontti koulun alapuolelta vuonna 1958. Satulakattoinen rakennus valmistui pääosin talkoilla vuonna 1963 ja sai nimekseen Harjulinna.

Vuonna 1971 taloon tehtiin laajennus ravintolalle. Talossa on toiminut mm. huoltoasema, korjaamohalli, myymälä, baari ja matkahuolto. Harjulinnaa hallinnoi nykyään Urheilutalosaatiö. Harjulinna on paikallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (P).

46. Muurasjärven työväentalo

Työväenyhdistys perustettiin Muurasjärvelle luultavasti 1906, minkä jälkeen toiminta oli hyvin vähäistä. Varsinaisesti työväenyhdistystoiminta alkoi vasta vuonna 1915, jolloin ensimmäinen työväentalo Tarmolakin rakennettiin. Toinen työväentalo Kaunistola rakennettiin vuonna 1951. Se näkyy edelleen keskeisellä paikalla Muurasjärven kylällä. Työväenyhdistystoiminta alkoi hiljetä 1970-lukua lähestyttäessä,

jolloin taloa alettiin vuokrata mm. yrityskäyttöön. Muurasjärven työväenyhdistys lakkautettiin vuonna 1998 ja talo lahjoitettiin Pihlputaan työväenyhdistykselle. Muurasjärven työväentalo on paikallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (P).

47. Kylätalo Kaitala

Muurasjärven nykyinen kylätalo Kaitala on rakennettu 1920-luvulla. Se on vanha kaupparakennus ja myös posti toimi Kaitalassa. 1980-luvulla talossa oli kukkakauppa ja lahjatarvike. 2000-luvun alkuun asti rakennus oli tyhjillään, kunnes Muurasjärven MTK osti sen. Kunnostus aloitettiin talkoovoimin vuonna 2003 EU:n tuella. Kaitalaan on kerätty kyläperinnekoelmaa ja sisustettu vanhan ajan mukaisesti. Talossa on iso pirtti, sali, keittiö ja wc. Yläkerrassa on toimisto ja -arkistotila. Kesäaikaan Kaitalassa toimii kahvila, nyt kolmatta kesää. Se on ollut kunnostuksen jälkeen tapahtumien keskuspaikka Muurasjärvellä. Kaitala on paikallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (P).

Kuva 37: Kylätalo Kaitala on vanha kaupparakennus. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

2. Lahnala

Lahnalan tilan talonpoikastyyliin rakennettu vanha päärakennus kaksi kerroksinen kuisteineen on 1800-luvun loppupuolelta. Vanha päärakennus edustaa pohjalaistyyppistä rakennustapaa, joka on saanut vaikutteita ajan mittaan myös kertaustyyleistä ja jugendista. Hakamaan laidassa sijaitsee eloaitta 1900-luvun vaihteesta. Uudempi asuinrakennus ja navetta sijoittuvat myös pihapiiriin. Lahnalan vanha päärakennus on arvotettu paikallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (P).

Kuva 38. Lahnalan vanha päärakennus. Kuvaaja: Maija Mussaari.

5. Haapala

Partalanmäellä sijaitseva Haapalan tilan pihapiirissä on useita vanhoja rakennuksia. Päärakennus edustaa talonpoikaistyyliä pohjalaistyyppisellä rakennustavalla. Vuonna 1903 rakennetussa päärakennuksessa on kaksikerroksinen kuisti ja ikkunarivi toisessa kerroksessa. Pihapiirissä sijaitsee myös vanha hirsiaitta, joka on rakennettu 1800-luvun lopulla ja navetta, joka on rakennettu vuonna 1952. Aitan perustukset ovat luonnonkiveä ja seinät maalattu punamultamaalilla.

Kattomateriaalina on nykyään huopa, mutta sen alla on vanha pärekatto. Vanhan aitan kunnostukseen omistajat ovat saaneet tukea Keski-Suomen ELY-keskuksen rakennusperinnön hoitoon tarkoitetuista rahoista. 1990-luvulla avustusta on saatu aitan lisäksi myös päärakennuksen kunnostukseen. Haapala on paikallisesti arvokas rakennetun kulttuuriympäristön kohde (P).

5. Partala

Partalamäellä sijaiseva Partalan tila on vanha talonpoikaistila. Sen perusti perimätiedon mukaan pohjalainen Matti Savolainen, joka tuli rakentamaan suunnittelemaansa Pihtiputaan kirkkoa Reisjärven Savonmäeltä vuoden 1785 tienoilla. Matin poika Heikki rakensi Partalan tilalle uuden päärakennuksen vuonna 1861, joka on edelleen paikallaan. Päärakennus on näyttävä keskeissalinen hirsirakennus. Hieman pohjalaistyyppisessä päärakennuksessa on harjakatto, voimakkaat räystäslisäkset kissanpenkkeineen ja kuusiruutuiset ikkunat. Talon pitkällä sivulla

on puisten pylväiden kannattelema avokuisti. Osittain uudistuneessa pihapiirissä on 1800-luvun jälkipuolella rakennettu pohjalaisvaikutteinen kaksikerroksinen eloaista. Rakennukset ovat rakennushistoriallisesti merkittäviä. Partala on paikallisesti arvokas rakennetun kulttuuriympäristön kohde (P).

Heikki Savolainen mainaisi joutua Koljonvirran taiteluihin 1809, mutta lähetti sijaisekseen renkinsä. Palkaksi sotamatkasta renki sai torpan ja hänestä tulikin Likoin torpan haltija.

48. Likoin

Likoinin tilan pihassa on vanha puutalo. Se on siirretty tilalle 1930-luvun alussa, tarkkaa rakennusvuotta ei ole tiedossa. Pihassa on myös vanha aitta ja riihi, jotka ovat 1930-luvulla tehtyjä rakennuksia. Likoinin tila on ollut nykyisen omistajan vanhemmilla 1930-luvulta lähtien. Karjaa on tilalla pidetty vuoteen 2003 saakka 1950-luvun navetassa. Likoinin tila on paikallisesti arvokas rakennetun kulttuuriympäristön kohde (P).

Kuva 39. Partalan tilan vanha päärakennus ja eloaista.
Kuvaaja: Kaisa Mustola.

Kuva 40. Likoin tilan vanhassa aitassa näkyy perinteinen keskisuomalainen hirsirakentaminen. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

1. Hollanti

Hollannin tilan vanha päärakennus on pihan länsilaidalla koivujen ja puutarhan ympäröimänä. Hollannin suku on muuttanut tilalle vuonna 1915, jolloin vanha päärakennus oli jo paikallaan. Talo oli jo muutettaessa ajan patinoima ja katto vaati korjausta, joten se on luultavasti rakennettu 1800-luvulla. Vanhaa päärakennusta on uusittu 1947. Siinä on kolme huonetta ja tupakeittiö. Pihassa on myös aittarakennus 1940-luvulta. Hollannin tila on paikallisesti arvokas rakennetun kulttuuriympäristön kohde (P).

11. Kuusela

Kuuselan vanha navetta on rakennettu vuonna 1952. 1970-luvulla siihen tehtiin remontti, jossa lisättiin parsia ja katto uusittiin. Eläimet siirtyivät toiseen navettaan vuonna 1982, jonka jälkeen vanha navetta on toiminut varastona ja verstaana. Nyt navetta on tarkoitus kunnostaa lapsille harrastetilaksi. Navettaan on tarkoitus tehdä ulkopintaremontti.

Hoitosuositus: Navetan kunnostus. Tavoitteena on maisemaan sopiva rakennus.

Rahoitus: Keski-Suomen ELY -keskus myöntää harkinnanvaraisia avustuksia rakennusperinnön hoitoon. Avustuksia voi hakea kulttuurihistoriallisesti arvokaiden rakennusten säilyttäviin kunnostuksiin, kuten rakennuksen rungon, katon tai julkisivujen kunnostuksiin. Kunnostustyöt tulee tehdä perinteisin menetelmin ja materiaalein. Avustus voi olla korkeintaan 50% hyväksyttävistä kustannuksista, mutta määrärahan pienuuden vuoksi isommissa hankkeissa avustus jää todennäköisesti tätä pienemmäksi. Lisätietoja avustuksista voi kysyä Keski-Suomen ELY-keskuksesta.

49. Pienelä

Pienelän vanha hirsirunkoinen torppa sijaitsee keskeisellä paikalla Muurasjärven kylällä Kaitalan kylätaloa vastapäätä. Kylän puoleista päätyä on aikanaan laajennettu. Vanha kuistin paikka alkuperäisen sisäänkäynnin kohdalla, on säilynyt muistona vanhimmasta osasta. Pääosin rakennus on 1900-luvun tyyliinsä, mutta satulakatto on saanut suojakseen kolmiorima-huopakatteen. Pienelän torppa edustaa kyläkeskuksissa harvinaistunutta torpparakentamista. Aikoinaan Muurasjärven kylässä on ollut muitakin torppia ja mäkitupia mm. Myllylän torppa. Pienelän torppa on

Kuva 41. Hollannin vanha päärakennus. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

Kuva 42. Kuuselan vanha navetta. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

paikallisesti arvokas rakennetun kulttuuriympäristön kohde (P).

Hoitosuositukset: Rakennusten pitäminen kunnossa. Pihapiirin pitäminen siistinä raivauksin ja niitoin.

50. Autiotila

Korhosperällä, Korholan ja Pesolan tilojen välissä sijaitsee vanha tila pihapiireineen. Tila on autioitunut ja rakennuskanta on nyt rappeutumassa ja pihapiiri umpeutumassa. Tilan pihapiiri näkyy Reisjärventielle, joten se on maisemallisesti keskeisellä paikalla. Päärakennus on erittäin huonokuntoinen ja mahdollisesti korjauskelvoton. Pihapiirissä sijaitsee kaksi vanhaa aitta- tai tallirakennusta.

Hoitosuositus: Rakennukset on kunnostettava ensi-tilassa ja pihapiiri siistittävä raivauksin ja niittämällä.

51. Piilola

Piilolan vanha pihapiiri alkaa olla huonokuntoinen asumatta jääneenä. Pihapiirissä on runsaasti lupiinia ja jättipalsamia, jotka ovat vieraslajeja ja siten uhka Suomen luontoon kuuluville kasvilajeille.

Hoitosuositukset: Rakennukset on kunnostettava ja pihapiirin siistittävä raivauksin ja niitoin. Vieraslajien leviämisen estäminen.

52. Autioitunut talo kylän keskustassa

Muurasjärven kylällä keskeisellä paikalla Reisjärventien ja Toukolantien risteyksessä sijaitsee autioitunut talo. Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen kyläkeskuksessa ei tulisi olla hoitamatonta pihapiiriä. Pihapiirissä rehottavat vieraslajeista lupiini sekä jättipalsami, jotka uhkaavat levitä muihin pihoihin.

Hoitosuositus: Pihapiirin siistiminen raivauksin ja niittämällä. Vieraslajien leviämisen estäminen.

Kuva 43. Korhosperällä sijaitsee vanha autioitunut tila. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

6. Rahoitusvaihtoehdot

6.1

Ympäristötuen erityiset

Maatalouden ympäristötuen erityiset ovat tärkeä luonnonhoidon rahoitusmahdollisuus maaseudulla. Erityistukia voivat hakea ympäristötukeen sitoutuneet maanviljelijät ja rekisteröityneet yhdistykset. Tässä kuvatut tuet perustuu vuoden 2011 tietoihin, joten voimassa olevat sopimusehdot kannattaa tarkistaa aina tuoreimmasta hakuoppaasta, hakulomakkeista, tukiesitteistä tai asiantuntijoilta.

Erityiset ovat hehtaariperusteisia ja kustannuslähtöisiä, eli ne ovat korvausta alueella tehtävistä hoitotoimenpiteistä. Korvattavia hoitotoimenpiteitä voivat olla esimerkiksi alueiden laidunnuksen tai niiton toteutus, pellosta erikseen aitaaminen ja raivaustyöt.

Erityistukia haetaan Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri -vastuualueelta (entinen TE-

keskus) huhtikuun loppuun mennessä. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan hoitosuunnitelma ja kustannusarvio. Jos sopimuksen kohteena on vuokra-alue, tulee hakemuksen liitteeksi laittaa vuokrasopimus, joka ulottuu koko sopimuskaudelle. Yhdistyksen ollessa hakijana tarvitaan liitteeksi sen kokouksen pöytäkirja, missä tuen hakemisesta on päätetty. Ei-tuotannollisten investointien tukien hakuaika on kesäkuussa.

6.1.1

Perinnebiotooppien hoito

Perinnebiotoopit ovat pellon ulkopuolisia vanhoja laidunalueita kuten niittyjä, ketoja, hakamaita ja metsälaitumia. Erityistuen tavoitteena on ylläpitää perinnebiotooppien monipuolista lajistoa sekä vaalia kulttuuriperintöä ja maisema-arvoja. Perinnebiotooppeja ei lannoiteta, kylvetä eikä muokata.

Erityistukisopimuskausi on viisi vuotta. Maksimituki perinnebiotoopeilla on 450 €/ha/vuosi. Sopimuksen vähimmäispinta-ala on 0,30 ha, joka voi koostua useammasta 0,05 ha lohkoista. Pienet (5-30 aaria)

Kuva 44. Partalanmäen hakamaalle on tehty erityistukisopimuksia. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

arvokkaat perinnebiotoopit voivat saada kohdekoh-
taista korvausta 200 €/kohde/vuosi. Erityistukea voi-
vat hakea ympäristötukeen sitoutuneiden viljelijöiden
lisäksi rekisteröidyt yhdistykset.

6.1.2

Luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen

Tyypillisiä luonnon ja maiseman monimuotoisuuden kohteita ovat pellon ja metsän/tien/vesistön väliset reunavyöhykkeet, pellon metsäsaarekkeet, tulvaniityt, puukujanteet ja muut peltoihin liittyvät monimuotoi-
suuskohteet. Myös vanhat niittymäiset pellot voivat sisältyä luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen -sopimukseen sijaitessaan erittäin nä-
kyvällä paikalla.

Erityistukisopimuskausi voi olla 5- tai 10-vuotinen. Maksimituki on 450 €/ha/vuosi. Sopimuksen vähim-
mäispinta-ala on 0,30 ha, joka voi koostua useam-
masta 0,05 ha lohkokosta. Erityistukea voivat hakea
ympäristötukeen sitoutuneiden viljelijöiden lisäksi re-
kisteröidyt yhdistykset

6.1.3

Monivaikutteisen kosteikon hoito

Monivaikutteinen kosteikko perustetaan luontaisesti sopivaan paikkaan patoamalla tai kaivamalla. Kos-
teikko hidastaa veden virtausta ja pidentää viipymää,
jolloin kiintoaines ja ravinteet pidättäytyvät kosteik-
koon eivätkä päädy alapuoliseen vesistöön. Kosteik-
koja hoidetaan poistamalla säännöllisesti lietettä, niit-
tämällä kasvillisuutta, raivaamalla, laiduntamalla ja
rakenteita hoitamalla.

Maatalouden monivaikutteisen kosteikon perusta-
misedellytyksiä on kaksi: kosteikon valuma-alueen
pinta-alasta on peltoa oltava vähintään 20 % ja kos-
teikon alan on oltava vähintään 0,5 % valuma-alueen
alasta. Erityistukisopimuskausi on 5- tai 10-vuotinen.
Maksimituki on 450 €/ha/vuosi. Erityistukea voivat
hakea ympäristötukeen sitoutuneiden viljelijöiden li-
säksi rekisteröidyt yhdistykset.

Kuva 45. Savijärveä ympäröiville pelloille voisi perustaa suojavyöhykkeitä. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

6.1.4

Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito

Suojavyöhyke on vesistön tai valtaojan varressa sijaitseville pelloille perustettava vähintään keskimäärin 15 metrin levyinen alue. Suojavyöhykkeen tulee olla monivuotisen kasvillisuuden peittämä. Suojavyöhykkeiden tarkoituksena on vähentää eroosiota ja ravinteiden kulkeutumista pelloilta vesistöihin. Mikäli pelto viettää jyrkästi vesistöön tai valtaojaan tai kärsii toistuvasti vettymishaitoista tai tulvista, voi suojavyöhykkeen perustaminen olla aiheellista.

Suojavyöhykettä hoidetaan niittämällä vuosittain ja niittojäte korjataan pois. Myös laidunnus on mahdollista, mikäli se ei aiheuta rehevöitymistä. Suojavyöhykettä ei lannoiteta, eikä ruiskuteta kasvinsuojeluaineilla. Erityistukisopimuskausi on 5- tai 10-vuotinen. Maksimituki on 350 €/ha/vuosi (C-tukialue).

6.1.5

Pohjavesialueiden peltoviljely

Muurasjärvellä sijaitsee pohjavesialue Reisjärventien molemmiin puoliin Ristinmäen kohdalla ja Särkiharjulta luoteeseen. Ristinmäkeä ympäröiville pelloille ja Reisjärventien lähellä Särkiharjulta luoteeseen aina kunnan rajaan saakka kulkeville pelloille voisi hakea tukea pohjavesialueen peltoviljelyyn.

Yleisin viljelyn aiheuttama haitta pohjavedelle on veden nitraattipitoisuuden kasvaminen. Erityistuen tavoitteena onkin suojella pohjavettä ja samanaikaisesti mahdollistaa peltoviljely alueella. Sopimukseen voi sisältyä erilaisia toimenpiteitä koskien pellon muokkausta, lannoitusta ja karjanlannan käyttöä, kasvin-suojeluaineiden käyttöä, kesannointia ja laidunnusta.

Sopimuskausi on viisivuotinen. Peltoalan on oltava kooltaan vähintään yksi hehtaari. Muurasjärvellä on I-luokan pohjavesialueita. Tukitaso on 156 €/ha/vuosi.

6.2

Ei-tuotannollisten investointien tuki

Ei-tuotannollisten investointien tuella voidaan rahoittaa ympäristön ja maaseudun tilan parantamiseen liittyviä investointeja, jotka eivät ole tuotannollisia eli toisin sanoen eivät johda maatalon arvon tai tuotannon

huomattavaan kasvuun. Ei-tuotannollista investointitukea voidaan myöntää arvokkaiden perinnebiotooppien alkuraivaukseen 0,3-1 hehtaarin kohteille enintään 1179 €/ha, yli 3, mutta alle 10 hehtaarin kohteille enintään 910 €/ha ja yli 10 hehtaarin kohteille enintään 910 €/ha. Monivaikutteisen kosteikon perustamiseen ei-tuotannollisten investointien tukea voidaan myöntää enintään 11 500 €/ha. Pienten (0,3-0,5 ha) kosteikkojen perustamiseen voidaan myöntää 3226 €/ha.

Ei-tuotannollisen investoinnin tuen ehtona on, että investoinnin toteutuksen jälkeen kohteen hoidosta tehdään 5- tai 10-vuotinen ympäristötuen erityistukisopimus (perinnebiotooppien hoito -sopimus tai monivaikutteisen kosteikon hoito -sopimus). Erityistukea voivat hakea viljelijöiden lisäksi rekisteröidyt yhdistykset.

6.3

Rakennusperinnön hoitoavustukset

Vanhojen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entisöintiin ja korjaukseen on haettavissa avustusta. ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue myöntää harkinnanvaraisia avustuksia rakennusperinnön hoitoon kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaille kohteille sekä niiden välittömän ympäristön säilyttämiseen. Museovirasto jakaa vuosittain entistämisavustuksia valtakunnallisesti merkittävien, kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnostukseen. Suomen Kotiseutuliiton kautta on mahdollista saada tukea seurojentalojen kunnostamiseen. Lisätietoja saa Keski-Suomen ELY-keskuksesta, Keski-Suomen museosta sekä Museo-virastosta.

6.4

Metsäiset kohteet

Maatalous- ja metsäalueet limittyvät keskenään, myös luonnon- ja maisemanhoidossa. Erilaisten monimuotoisten metsäkohteiden hoitoon ja vapaaehtoisuuteen perustuvaan suojeluun on mahdollista hakea rahoitusta Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmasta METSO:sta. Näitä elinympäristöjä ovat lehdot, lahoppuustoiset metsät, pienvesien lähimetsät, metsäluhdut, tulvametsät, harjujen paahdeympäristöt, metsäiset kallio- ja jyrkännealueet sekä puustoiset

perinneympäristöt (hakamaat, metsälaitumet ja lehdesniityt).

Kestävän metsätalouden rahoituslain (KEMERA) mukaisella metsätalouden ympäristötuella on voitu tärkeä elinympäristö suojella määrääjäksi. KEMERA-varoilla voidaan myös rahoittaa erilaisia luonnonhoitohankkeita. Näitä ovat esim. usean tilan alueelle ulottuvat tärkeiden elinympäristöjen hoito- ja kunnostustyöt ja talousmetsien maisemanhoidon kannalta merkittävät metsän kunnostustyöt. KEMERA-rahoitukset ovat uudistumassa vuoteen 2012 mennessä. Keski-Suomen Metsäkeskus arvioi kohteiden tukikelpoisuutta, suunnittelee hoidon ja antaa lisätietoja.

6.5

Muut julkiset rahoitukset luonnon ja maiseman hoitoon

Laajempiin maisema- ja vesistökuunnostushankkeisiin on haettavissa EU-rahoitusta. Lisätietoja saa Keski-Suomen ELY-keskuksesta. Tukia haetaan joko paikallisen Leader toimintaryhmän (Maaseudun Kehittämisyhdistys Viisari ry/LAG Viisari) tai Keski-Suomen ELY-keskuksen Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri -vastuualueen kautta.

Kuva 46. Haapalan aitan kunnostukseen on saatu rakennusperinnön hoidon avustusta. Kuvaaja: Kaisa Mustola.

7. Kirjallisuus

- Arvokkaat maisema-alueet. Maisema-aluetyöryhmän mietintö II. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto, mietintö 66/1992. Helsinki 1993.
- Horppila-Jämsä, L. & Salminen, M. 1996: Keski-Suomen maakunnallisesti arvokkaat kulttuurimaisema-alueet. Keski-Suomen liitto, Julkaisu B61.
- Ilomäki, S. & Ilmarinen, K. 2002: Muurasjärven vesistöalueen pohjoisosan suojavyöhykkeiden yleissuunnitelma (Pihtipudas). Keski-Suomen ympäristökeskus, Jyväskylä. Keski-Suomen ympäristökeskuksen monistesarja 43.
- Jäppinen, J. (toim.) 2006: Viestejä maisemassa. Keski-Suomalainen kulttuuriympäristö. Minerva Kustannus, Jyväskylä.
- Kangasniemi, P. 2010: Teiskon maiseman- ja luonnonhoidon yleissuunnitelma. Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 7/2010.
- Kivelä, R. 2000: Keski-Suomen perinnemaisemat. Keski-Suomen ympäristökeskus, Jyväskylä. Alueellisia ympäristöjulkaisuja 175.
- Kuvaja, P. 1997: Muurasjärven maisemanhoitotyöt, työsuunnitelma. Keski-Suomen ympäristökeskus, Jyväskylä.
- Lahdenvesi-Korhonen, L. 2011: Viisarinmäki-Rutalahden maiseman ja luonnonhoidon yleissuunnitelma. Keski-Suomen Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 7/2011.
- Lappalainen, J. T. 1964: JKKY:n kotiseutusarja N:o 2: Pihtiputaan kirja. Pihtiputaan kunta ja seurakunta.
- Lepänjuuri, M. 2010: Maiseman- ja luonnonhoidon yleissuunnitelma. Pirkkalankylä-Sionkylä. Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 6/2010.
- Raatikainen, K. 2011: Maiseman- ja luonnonhoidon yleissuunnitelma, Luhangan maisematie. Keski-Suomen Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 4/2011.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim) 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. Osat 1 ja 2.
- Silén, S. 2007: Muinaisuuden metropolista nykypäivään. Pihtiputaan kulttuuriympäristöohjelma. Pohjoisen Keski-Suomen Toiminnallinen Kulttuuriympäristö (POTKU) – hanke. Keski-Suomen ympäristökeskus 2007.
- Suuri maatilakirja VIII. Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan ja Kuopion läänit. Kuopio 1966. S. 428-430.

8. Lisätietoja

www.finlex.fi Ajantasainen lainsäädäntö.

<http://geomaps2.gtk.fi/activemap/> GTK Active Map Explorer:
kallio- ja maaperätiedot.

www.kotiniitty.net Tietoa perinnemaisemista, niiden hoidosta
ja hoidon rahoituksesta erityisesti yhdistysten näkökul-
masta.

www.laidunpankki.fi Tietoa maisemalaidunnuksesta, sopi-
musmallit ym.

<http://lomake.mmm.fi> Ympäristötuen erityistukien hakulo-
makkeet.

www.mavi.fi ja www.maaseutu.fi Ympäristötuen neuvonnan-
liset oppaat, erityistukien oppaat sekä perinnebiotooppien
hoitokortit.

www.museoverkko.fi Muinaisjäännökset.

<http://www.nba.fi/fi/mjhoito> Muinaisjäännösten hoito.

www.rky.fi Valtakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuri-
ympäristöt.

www.ymparisto.fi > maankäyttö ja rakentaminen > raken-
nusperintö ja kulttuuriympäristö > rahoitus ja avustukset.
Kulttuuriperinnön hoidon rahoitus ja avustukset.

www.ymparisto.fi/ksu/harkaasarvista Härkää sarvista -hank-
keen kotisivut.

KUVAILULEHTI

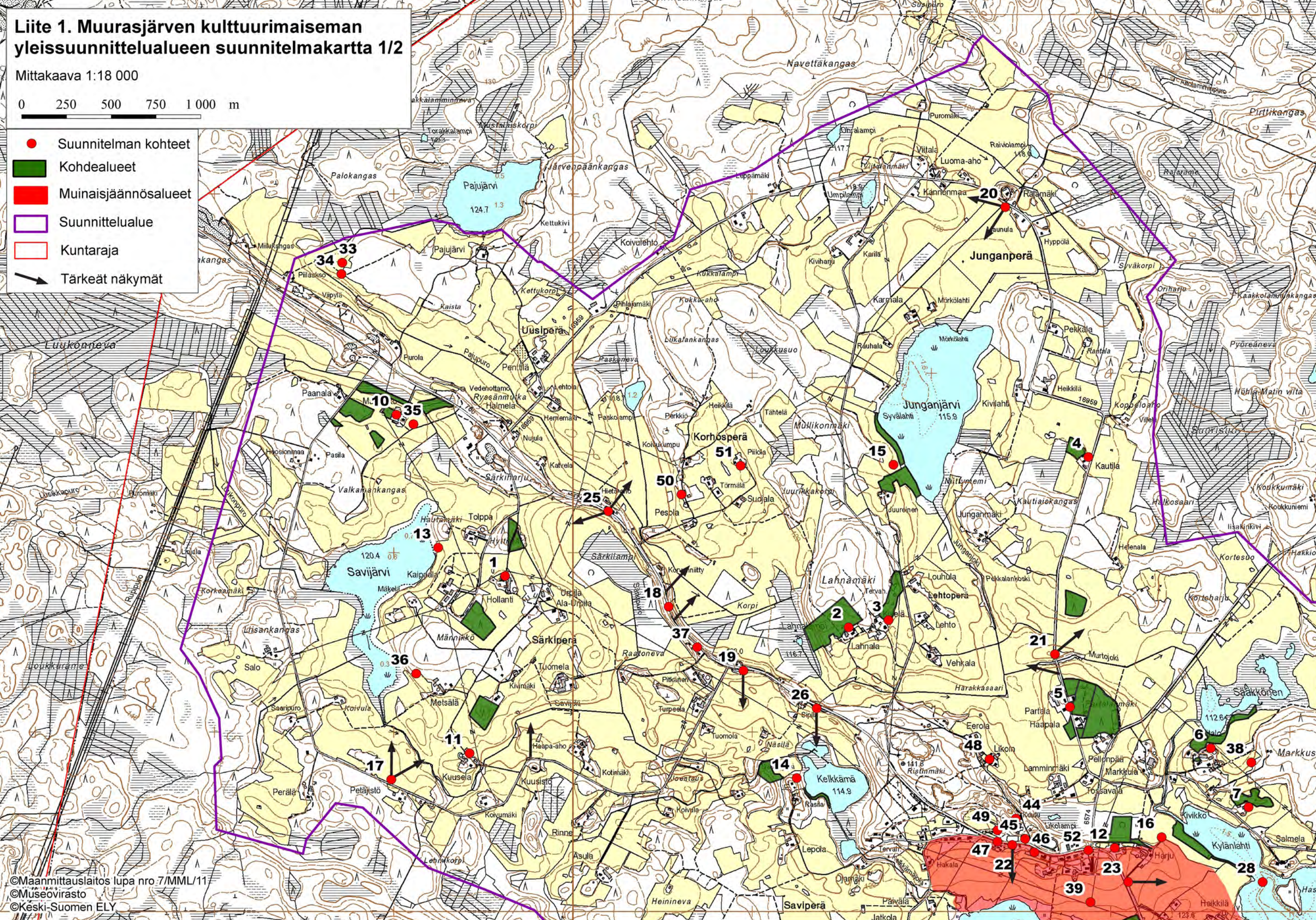
Julkaisusarjan nimi ja numero Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 8/2011				
Vastuualue Ympäristö ja luonnonvarat				
Tekijät Mustola Kaisa		Julkaisuaika Lokakuu 2011		
		Julkaisija Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja/toimeksiantaja Keski-Suomen, Etelä-Savon, Pirkanmaan ja Pohjanmaan ELY-keskukset		
Julkaisun nimi Maiseman- ja luonnonhoidon yleissuunnitelma Muurasjärven kulttuurimaisema (Pihtipudas)				
Tiivistelmä <p>Perinteisen karjatalouden muovaamat perinnebiotoopit, kuten kedot, niityt, hakamaat ja metsälaitumet, ovat monimuotoisimpia luontoympäristöjämme. Nämä maaseudun arvokkaita kohteita sekä kauniit avoimet maisemat säilyvät vain hoidon avulla. Härkää sarvista on ylimatekunnallinen hanke, jonka tavoitteena on arvokkaiden kohteiden laidunnushoidon järjestäminen. Muurasjärven kylä on valittu yhdeksi hankkeen kohdealueista, joille on laadittu maiseman- ja luonnonhoidon yleissuunnitelma.</p> <p>Yleissuunnitelmassa on määritetty mahdollisia luonnonlaidunkohteita kuten perinnemaisemia, ranta-alueita ja muita laidunnuksesta hyötyviä kohteita sekä muita maatalousalueiden maiseman- ja luonnonhoidon kohteita. Suunnitelmassa on mukana tietoa hoitomenetelmistä ja rahoitusmahdollisuuksista. Tavoitteena on saada kohteita hoidon piiriin, innostaa maanomistajia ja löytää kohteille hoitajiksi karjatilallisia ja paikallisia yhdistyksiä. Mahdolliset hoitotoimenpiteet perustuvat täysin vapaaehtoisuuteen. Hankkeen puitteissa voidaan avustaa kohteiden hoidon suunnittelussa ja rahoitusten hakemisessa.</p> <p>Yleissuunnittelun tiedotus ja maastotyöt suoritettiin kevään ja kesän 2011 aikana. Mahdollisten kohteiden omistajille ja karjatilallisille tehtiin kysely, jonka pohjalta ilmoitetuille kohteille tehtiin maastokäynti. Myös aiempia selvityksiä hyödynnettiin suunnitelman valmistelutyössä. Lisäksi on tarkasteltu maisemallisesti tärkeitä kohteita.</p> <p>Härkää sarvista –hankkeen toiminta-aika on 1.6.2009–30.9.2012. Hanketta toteuttavat Keski-Suomen, Pirkanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Etelä-Savon ELY-keskukset sekä alueelliset ProAgriat.</p>				
Asiasanat Kulttuuriympäristö, maisemanhoito, perinnebiotooppi, maaseutu, erityistuki, laidunnus				
ISBN (painettu) 978-952-257-357-5	ISBN (PDF) 978-952-257-358-2	ISSN-L 1798-8640	ISSN (painettu) 1798-8640	ISSN (verkkojulkaisu) 1798-8659
Kokonaissivumäärä 61		Kieli Suomi		Hinta (sis. alv 8%)
Julkaisun myynti/jakaja Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Julkaisu on saatavana myös verkossa: www.ely-keskus.fi/keski-suomi/julkaisut sekä www.ymparisto.fi/ksu/malu-suunnitelmat				
Julkaisun kustantaja Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus				
Painopaikka ja -aika Kopijyvä, Jyväskylä 2011				

Liite 1. Muurasjärven kulttuurimaiseman
yleissuunnittelualueen suunnitelmakartta 1/2

Mittakaava 1:18 000

0 250 500 750 1 000 m

- Suunnitelman kohteet
- Kohdealueet
- Muinaisjäännösalueet
- Suunnittelualue
- Kuntaraja
- ➔ Tärkeät näkymät

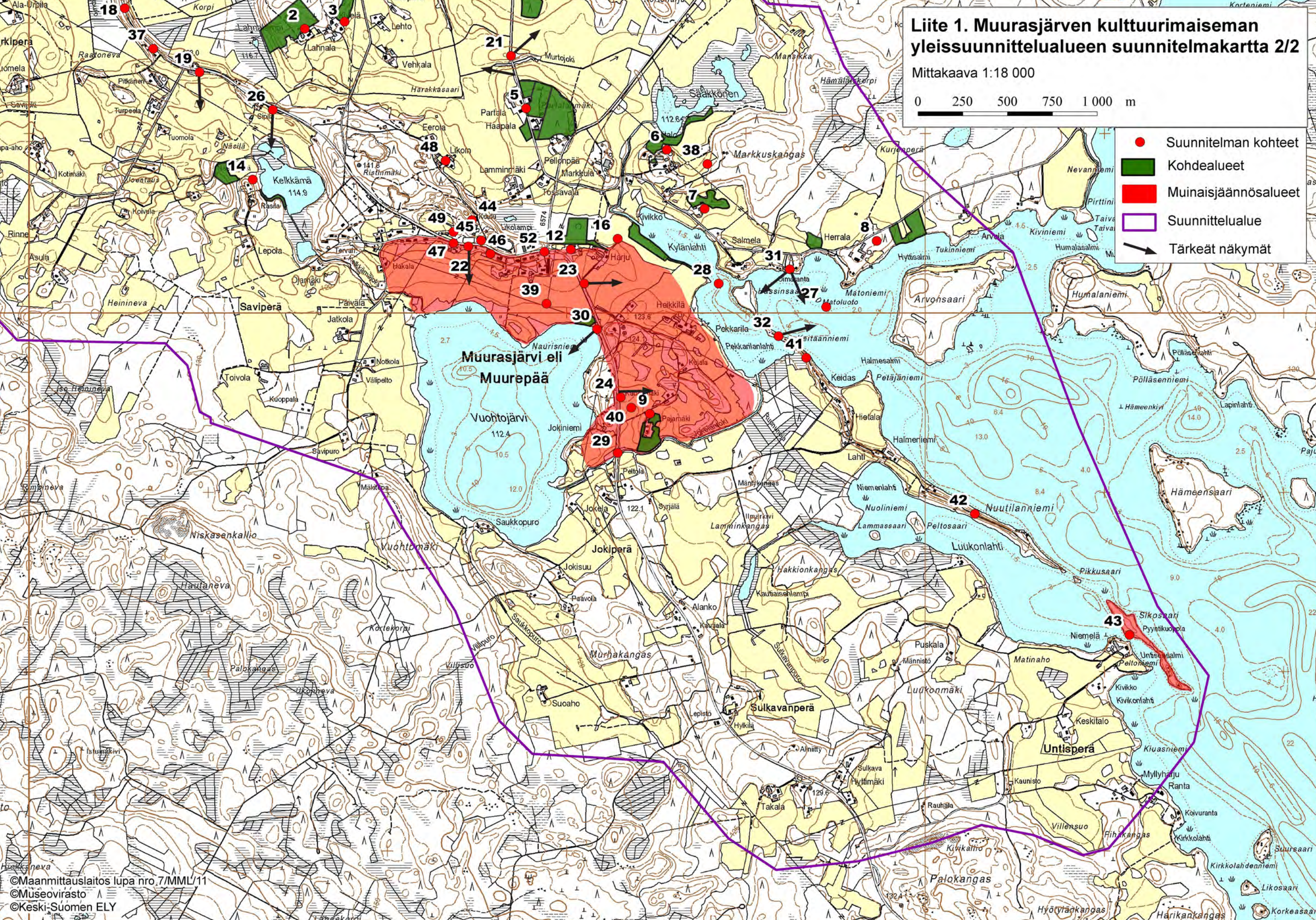

Liite 1. Muurasjärven kulttuurimaiseman yleissuunnittelualueen suunnitelmakartta 2/2

Mittakaava 1:18 000

0 250 500 750 1 000 m

- Suunnitelman kohteet
- Kohdealueet
- Muinaisjäännösalueet
- Suunnittelualue
- Tärkeät näkymät

Perinteisen karjatalouden muovaamat perinnebiotoopit, kuten kedot, niityt, hakamaat ja metsälaitumet, ovat monimuotoisimpia luontoympäristöjämme. Nämä maaseudun arvokkaat kohteet sekä kauniit avoimet maisemat säilyvät vain hoidon avulla. Härkää sarvista on ylimaakunnallinen hanke, jonka tavoitteena on arvokkaiden kohteiden laidunnushoidon järjestäminen. Muurasjärven kylä on valittu yhdeksi hankkeen kohdealueista, joille on laadittu maiseman- ja luonnonhoidon yleissuunnitelma.

Yleissuunnitelmassa on määritelty mahdollisia luonnonlaidunkohteita kuten perinnemaisemia, ranta-alueita ja muita laidunnuksesta hyötyviä kohteita sekä muita maatalousalueiden maiseman- ja luonnonhoidon kohteita. Suunnitelmassa on mukana tietoa hoitomenetelmistä ja rahoitusmahdollisuuksista. Tavoitteena on saada kohteita hoidon piiriin, innostaa maanomistajia ja löytää kohteille hoitajiksi karjatilallisia ja paikallisia yhdistyksiä. Mahdolliset hoitotoimenpiteet perustuvat täysin vapaaehtoisuuteen. Hankkeen puitteissa voidaan avustaa kohteiden hoidon suunnittelussa ja rahoitusten hakemisessa.

Yleissuunnittelun tiedotus ja maastotyöt suoritettiin kevään ja kesän 2011 aikana. Mahdollisten kohteiden omistajille ja karjatilallisille tehtiin kysely, jonka pohjalta ilmoitetuille kohteille tehtiin maastokäynti. Myös aiempia selvityksiä hyödynnettiin suunnitelman valmistelutyössä. Lisäksi on tarkasteltu maisemallisesti tärkeitä kohteita.

Härkää sarvista –hankkeen toiminta-aika on 1.6.2009–30.9.2012. Hanketta toteuttavat Keski-Suomen, Pirkanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Etelä-Savon ELY-keskukset sekä alueelliset ProAgriat.

Keski-Suomen elinkeino-,
liikenne- ja ympäristökeskus
Cygnæuksenkatu 1
40101 Jyväskylä
puh. 020 636 0040
www.ely-keskus.fi/keski-suomi

ISBN 978-952-257-357-5 (painettu)
ISBN 978-952-257-358-2 (PDF)

ISSN-L 1798-8640
ISSN 1798-8640 (painettu)
ISSN 1798-8659 (verkkojulkaisu)